

telse, ændringsforslag nr. 9, § 66, således ændret, § 67, ændringsforslagene nr. 10 og 11, § 68, således ændret, §§ 69-72, ændringsforslag nr. 12, § 73, således ændret, §§ 74 og 75, ændringsforslag nr. 13, § 76, således ændret, §§ 77-89, ændringsforslag nr. 14, § 90, således ændret, §§ 91-127, ændringsforslag nr. 15, § 128, således ændret, ændringsforslag nr. 16, § 129, således ændret, §§ 130-133, ændringsforslag nr. 17, § 134, således ændret, §§ 135 og 136, ændringsforslag nr. 18, § 137, således ændret, og § 138 *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling *vedtoges* uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup): Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 14.30.

Mødet udsat kl. 13.07.

Mødet genoptaget kl. 14.30.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af overenskomst om en nordisk fond for teknologi og industriel udvikling.

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. XXXIII) findes i tillæg A. sp. 6211, fremsættelsen i tidenden sp. 6623).

Forslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling *vedtoges* uden afstemning.

Formanden: Ønskes der udvalgsbehandling? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, går forslaget til folketingsbeslutning direkte til anden (sidste) behandling.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forhandling om handelsministerens redegørelse af 23. maj 1973.

(Redegørelsen (nr. VII) findes i tidenden sp. 6644).

Formanden: Jeg skal fastsætte en taletid på indtil 25 minutter for ordførerne i første omgang.

K. J. Mortensen: Man må vel nok konstatere, når man ser ud over salen, at den store interesse for erhvervsdebatten er ikke til stede. Det så vi også i formiddags i forbindelse med aktieselskabslovene.

Jeg vil dog alligevel gerne sige handelsministeren tak for den redegørelse, vi fik her i folketinget den 23. maj vedrørende erhvervslivets forhold. Jeg tror, det er en udmærket idé og for øvrigt yderst nyttigt, at handelsministeren giver en redegørelse lidt oftere og lægger op til en debat vedrørende erhvervslivets forhold og dermed også regeringens erhvervs politik.

Jeg mener ganske vist, at tidspunktet nu er lidt forpasset, og det er måske også det, der gør, at salen er tom, idet vi jo må erkende, at vi formentlig i næste uge skal have afslutningsdebatten, hvori samtlige disse problemer også vil indgå. Jeg sætter imidlertid min lid til, at der må blive afholdt en erhvervs politisk debat i hver folketingssamling for fremtiden, idet en sådan debat her i folketinget måske kan tage noget af det skarpe af den offentlige debat om erhvervs politiske spørgsmål.

Det er jo blevet almindeligt, at erhvervsfolk klager over regeringen, over et erhvervs fjendtligt klima, men vi må vel nok erkende, at disse klager alt for ofte fremsættes i en så generel form, at de rent faktisk ikke har noget indhold. Desuden er det ikke noget nyt, idet vi også under den borgerlige regering så, at erhvervene kritiserede regeringen for den erhvervs politik, der blev ført; det er tilsyneladende noget, der går igen hele tiden.

Jeg må erkende, at jeg brugte det meste af søndagen til at sidde og studere udklip fra perioden før september 1971 og fandt ud af, når jeg sammenlignede dem med den kritik, der fremføres i dag imod regeringen, at kritikken dengang var mindst lige så skarp

[K. J. Mortensen.]

— måske oven i købet lidt skarperne nu og da. Jeg så også, at et firma truede med at stoppe sine investeringer på grund af regeringen Baunsgaards politik, men så vidt jeg har fundet ud af, har man ikke gjort det alligevel.

Vi har vel også flere gange i det sidste års tid hørt erhvervene sige, at nu har man fra folketingets side vedtaget love, som vil knuse erhvervslivet fuldstændigt. Bl. a. henviste man til sygedagpengeloven og mente, at denne lov ville betyde for det første meget store udgifter og for det andet en masse forømmelser på arbejdspladserne. Det var derfor med glæde, at man i forskellige aviser som Jyllands-Posten og Vejle Amts Folkeblad kunne se her for nogen tid siden, at det havde vist sig, at disse forudsigelser helt havde slået fejl, idet der ikke var større fravær fra arbejdspladserne efter lovens ikrafttræden, end der havde været før. Nu er det selvfølgelig klart, at der skulle dryppes en lille smule malurt i bægeret, når man måtte erkende sådan noget, så man sluttede naturligvis med at sige: „Men det kan nå at komme endnu“. Jeg tror stadig væk ikke, det kommer og håber også på, at man forstår at styre det.

Når vi taler om erhvervspolitik, bliver vi nødt til at se på den i en lidt bredere sammenhæng. Det forstås vel almindeligvis på den måde, når vi taler om erhvervspolitik, at det udelukkende drejer sig om en politik, der skal tilgodese storindustrien. Jeg tror nok, vi må erkende, at når vi skal tale om erhvervspolitik, så er der mange forskellige interesser, der skal varetages, idet det ikke blot er storindustrien, det drejer sig om, men også håndværk, småindustri og handel, og i forbindelse med en erhvervspolitik skal vel også tages hensyn til forbrugersinteresserne.

Det er måske nok forståeligt, at der fra industriens side har været en vis bitterhed i nogle år, fordi man vel har haft det indtryk, at den til enhver tid siddende regering først og fremmest tilgodeså ét erhverv, nemlig landbruget. Det må vi erkende har været rigtigt, men til gengæld også nødvendigt, idet vi har måttet give landbruget rimelige vilkår for at have en nogenlunde fornuftig indtjening, indtil de forbedrede afsætningsmuligheder og priser gennem vor tilslutning til EF var slået igennem. Desuden må vi

også huske på, at den støtte, der har været givet ret ensidigt — det må jeg indrømme — til landbruget, på den anden side har været til gavn for industrien. For uden den valuta, som landbruget har hjembragt, havde vi ikke været i stand til at opbygge den industri, vi har fået opbygget.

Til gengæld må vi nu nok til at satse mere på, at vi skal bistå industrien og se, hvorledes vi opbygger et system, der kan klare Danmarks fremtidige indtjening af valuta gennem en eksport. Men det er også ensbetydende med, at vi bliver nødt til at se erhvervspolitikken som en helhed og ikke blot fra en enkelt vinkel, idet vi, som jeg også tidligere har nævnt, må erkende, at vi under forskellige former må tilgodese den mindre industri. For hvis vi skal være helt ærlige, er det vel nok den mindre industri, vi har været hårdest ved indtil nu.

Nu skal det ikke forstås sådan, at vi direkte har forfulgt den, men en del af den administrationsbyrde, vi har lagt over på den, som ATP, kildeskat osv., klares noget lempeligere i den store industri, som i forvejen har opbygget edb-lønberegninger osv., end den klares i den lille industri og hos småhåndværkerne.

Der er nemlig ingen tvivl om, at den lille industri og håndværket har stor betydning for landet, for hvis vi først begynder at se på beskæftigelsesmuligheder etc., beskæftiges der i forhold væsentligt flere i denne gruppe, og indtjeningen er også stor. Vi skal også huske, at den lille industri er en servicefunktion, som er nødvendig for den store industri. Derfor må vi passe på, at småindustrien ikke falmer og går nedenunder og hjem.

Det kan også virke lidt ejendommeligt, når mange af de erhvervspolitiske angreb på regeringen i øjeblikket går på kritik af den stabiliseringspolitik, som det i øjeblikket er nødvendigt at føre. Jeg er glad for, at handelsministeren har peget på de faremomenter, som den nuværende økonomiske situation indebærer, idet det økonomiske pres og en for hurtig ekspansion giver risiko for, at ressourcerne trækkes bort fra eksportproduktionen over i hjemmemarkedserhvervene, altså anvendes til produktion af forbrugsvarer. Disse farer bør vi undgå ved en tilpasning af vor interne økonomiske politik.

Prisstigningerne på hjemmemarkedet er i stor udstrækning bestemt af de stigende

[K. J. Mortensen.]

råvarepriser og af den stigende pris på vore landbrugsvarer. Dette forhold kan og vil vi næppe kunne gøre noget ved; derfor må vi i de kommende måneder fortsat regne med et stigende prisniveau. Virksomheder, som sælger på hjemmemarkedet, har lettere adgang til at gennemføre prisstigninger end de eksporterende virksomheder, som skal konkurrere på verdensmarkedet, og herved kan de hjemmemarkedsproducerende erhverv eventuelt skaffe sig kapital og arbejdskraft til skade for de eksporterende erhverv. Dette problem må nærmere behandles til efteråret ved prislovens fornyelse.

Imidlertid vil jeg gerne understrege, at jeg tror, det er rigtigt, at vi ikke tillægger prisstabiliteten en sådan vægt, at man bremser efterspørgslen så kraftigt, at vi havner i stagnation. Vi har tidligere set ulykker fra en sådan politik, og jeg vil også gerne understrege, hvad handelsministeren fremførte, at vi her i landet er betydeligt bedre stillet end de lande, som har både stagnation og arbejdsløshed, uden at de har løst prisstigningsproblemet effektivt.

Neddæmpningen i ekspansionen må ikke foretages for drastisk. Der må være tid til, at produktionsfaktorerne trækkes over til de områder, hvor der i den kommende tid er behov for dem, dvs. til vore eksporterhverv. Jeg er også enig i, at på længere sigt kan vi ikke ændre vor sociale målsætning, men det vil ikke udelukke, at man i den nuværende fase foretager en blød opbremsning. For øjeblikket må andre opgaver have prioritet, idet det er nødvendigt, at man løser omstillingsproblemerne over for EF, at man retter op på betalingsbalancen, og at man i hvert fald ikke får stærkere prisstigninger her i landet end i udlandet.

Neddæmpningen af det offentliges udgiftspolitik er et led i denne politik. Det er også et led i denne politik, at man bremser mulighederne for udlån til investeringer m. v. Sådanne begrænsninger kan føles som noget erhvervsfjendtligt, men jeg tror, vi kan være enige om, at det er nødvendigt i øjeblikket. På længere sigt er jeg enig i, at de sociale fremskridt skal prioriteres højt, men samtidig er det overordentlig vigtigt, at erhvervslivet får kapital til rådighed for udbygning af produktionsapparatet, således at vi gennem produktivitetstigninger kan nå vore

sociale mål, nemlig gennem den større indtjening, der hermed følger.

Handelsministeren nævnte en række konkrete erhvervslove, som er gennemført i den senere tid, og hvorom der har kunnet opnås bred enighed mellem de politiske partier og også med erhvervsinteresserne.

Jeg er glad for, at vi nu her i formiddags har gennemført en modernisering af vor aktieselskabslovgivning, samt at denne er gennemført på bred parlamentarisk basis. Jeg er da godt klar over, at der måtte ydes noget fra begge sider, men jeg tror, det er rigtigt, at man på et erhvervspolitisk felt som dette virkelig forhandler sig frem til noget, som man i bred enighed kan gennemføre. Jeg er til gengæld også sikker på, at den kommende tid vil nødvendiggøre flere ændringer i vore erhvervslove som følge af de ændringer, som erhvervslivet vil blive udsat for, og de krav, der stilles til det.

Når man fører en forhåbentlig fremadrettet erhvervsdebat, må man vel også ridse op, hvor problemerne i øjeblikket ligger. Kapitalproblemerne er allerede tidligere nævnt. Der er ingen tvivl om, at vi nok på en eller anden måde må finde frem til at løse problemerne ved, at enhver lempelse af låneloftet skal tilgodese erhvervsinvesteringer først og fremmest. Jeg håber også, at man gennem kapitalmarkedsrådet kan finde frem til en bedre fordeling af lånemidlerne.

Jeg tror også, at det lovforslag, som nu får lov til at ligge over til genfremsættelse på ny i næste samling, nemlig forslaget vedrørende lønmodtagernes medejendomsret, i et vist omfang kan være medvirkende til at løse industriens kapitalproblemer. Jeg ved godt, at man fra erhvervenes side har vendt sig temmelig hårdt mod forslaget. Vi må imidlertid være klar over, at vi ikke fortsat kan tilgodese erhvervet med samfundsmidler, som man jo vitterlig gør gennem afskrivningsregler o. lign., såfremt den derigennem skabte kapital ikke også kommer dem, der er med til at indbetale og indtjene denne, til gode på en eller anden måde.

Det skal ikke forstås sådan, at jeg mener, at afskrivningsreglerne skal afskaffes, jeg er lige ved at sige tværtimod. Jeg tror, det var strengt nødvendigt, at man gennemførte disse afskrivningsregler for at genopbygge den danske industri efter anden verdenskrig. Jeg tror også, at det fremover i vid

[K. J. Mortensen.]

udstrækning vil være nødvendigt med tilførsel af kapital på den måde, men til gengæld må det også være rimeligt, at denne samfundsskabte kapital, der skabes gennem skattefrie afskrivninger, erhvervstilskud under en eller anden form, eller hvad man kan kalde det, indgår i en fordeling, som foreslået gennem regeringens forslag om lønmodtagernes medejendomsret.

Jeg tror også, at et andet af industriens store problemer kan løses herigennem. Vi ser i dag, hvordan industrien mange steder mangler arbejdskraft. Dette kunne selvfølgelig let løses gennem en import af arbejdskraft fra andre lande og må måske også til dels løses ad denne vej. Vi må bare huske på, at samtidig med at vi antager arbejdskraft her til landet fra andre steder, forpligter vi os efter min mening til at give disse arbejdere muligheder for at gå ind i det danske samfund på lige fod med danske statsborgere både med hensyn til social sikring og til uddannelse etc. og ligeså til at løse deres boligproblemer. Disse ting kan måske betyde en ekstra udgift for samfundet. Jeg tror derfor, at det vil være bedre, såfremt man gennem fornuftige rationaliseringer og bedre arbejdstilrettelægning kan skabe højere produktivitet, og jeg er stadig væk af den opfattelse, at såfremt medarbejderne kommer med ind i arbejdstilrettelægningen, vil der kunne ændres væsentligt på spørgsmålet om arbejdskraftmangelen.

Jeg må åbent erkende, at jeg er modstander af akkordsystemer. Jeg er det ud fra den betragtning, at akkordsystemer og det enorme pres, der ofte lægges på arbejderne herigennem, er medvirkende til at skabe en yderligere tilgang af ansøgninger om førtidspension og invalidepension og dermed også en forøget udgift for samfundet.

Jeg erkender, at det har været nødvendigt af hensyn til samfundets indtjening at skabe en forøget produktivitet, samtidig med at akkordsystemerne vel nok har været medvirkende til at løfte lønningerne rundt omkring. Dette kan opnås gennem akkordsystemet, men jeg tror, at man kunne skabe den samme produktivitetsforøgelse gennem en bedre arbejdstilrettelægning på arbejdspladserne. Der er nok ingen tvivl om, at der går en hel del arbejdere rundt på virksomheder med tanker og ideer om ændring i

arbejdstilrettelægningen, som kunne være til stor fordel for virksomheden, men disse ideer kommer ikke frem, fordi mange medarbejdere trods alt stadig væk har den indstilling, at det kun er arbejdsgiveren og kapitalen, der får fordelene af de ændringer, der sker.

Jeg ved godt, at man har forslagskasser på en hel del virksomheder, der belønner den slags ideer, men vi må vel også erkende, at når man ser på præmieringen, ligger den tit på en promille af den gevinst, der kan opnås. Også på dette punkt vil en stor del af problemerne kunne løses med forslaget om økonomisk demokrati.

Ydermere tror jeg, der er grund til at se på, om den rationalisering, vi har foretaget i danske virksomheder, er tilstrækkelig. Jeg tror, at der kan skaffes arbejdskraft gennem rationalisering, uden at dette virker som det store arbejds-pres på arbejdstagerne. Jeg tror også, at man i videre udstrækning end hidtil vil være i stand til at få arbejdstagerne til at forstå, at en rationalisering er nødvendig, hvis man blot gennem arbejdstagernes repræsentanter i virksomhedsledelsen er i stand til at forklare arbejdstagerne, hvorfor man rationaliserer, og samtidig tager en drøftelse om rationaliseringen, således at denne ikke virker som en trussel om ledighed i stedet for. Det er altså simpelt hen et spørgsmål om information. Jeg tror slet ikke, den danske arbejder er så bange for rationalisering, hvis det forklares hvorfor og hvordan.

Der skældes jo i øjeblikket ud over den store mængde arbejdskraft, som det offentlige inddrager, og jeg var da glad for at høre, at repræsentanter for Dansk Arbejdsgiverforening i sidste uge bekræftede, at selv om det offentlige tog en stor del af arbejdsstyrken, måtte man erkende, at det også kunne være nødvendigt af hensyn til de private erhvervs videre drift. Der vil formentlig nok kunne spares arbejdskraft mange steder, hvorfor jeg også mener, at vi stadig væk skal satse på, at vi er i stand til at omskole og uddanne medarbejdere til de poster, som bliver nødvendige, idet alene vor tilslutning til EF kan betyde, at flere industrier må omlægge deres drift.

Et andet problem for et land som Danmark uden særlige råstoffer er imidlertid, hvorledes man bedst udnytter de råstoffer,

[K. J. Mortensen.]

man importerer, samt hvordan man bedst bearbejder de halvfabrikata, man får til landet. Jeg tror derfor, at vi i endnu højere grad må tage hensyn til forskning og produktudvikling. Spørgsmålet er bare, hvordan vi får det gjort. Der er ingen tvivl om, at der i dag forsøges i vidt omfang på en hel del større virksomheder, men at en hel del af resultaterne bliver liggende i en skuffe, fordi man ikke selv kan anvende den del, der hedder mellemforskningen. Det er et spørgsmål, om man ikke kan komme frem til på en eller anden måde, at forskningen på virksomhederne understøttes fra samfundet, idet det er i samfundets interesse, at denne forskning finder sted. Men samtidig må man gøre det under en sådan form, at når samfundet betaler forskningen, forpligter man sig til at give forskningsresultatet videre til en eller anden central, således at disse oplysninger kan komme andre virksomheder til gode.

Vi har vel sådan set ved de lovforslag, vi vedtog om statens tekniske prøvenævn, og loven om teknologisk bistand forsøgt at komme dette i møde, men jeg tror ikke, det er nok endnu. Jeg tror, vi yderligere må se på, hvordan vi uddanner erhvervsforskere, og hvordan vi får forskningen samlet i en central til videregivning gennem en oplysningstjeneste.

Jeg er nemlig ikke i tvivl om, at en hel del af de små industrivirksomheder — også håndværkere — som findes rundt omkring i landet, får en masse ideer, som virkelig kunne omsættes og udbygges, såfremt der var mulighed for at få disse ting bearbejdet.

Jeg tror derfor, at vi trods sparetider, så snart der bliver mulighed for at afse penge til en videre udbygning af de teknologiske institutter o. lign., må foretage denne, således at håndværkeren, som pludselig får en idé, kan henvende sig dér og få hjælp til videre udvikling af disse tanker, idet vi stadig væk må erkende, at vi som råstoffattigt land må tjene vore penge på viden og dygtighed.

Men samtidig med at vi taler om dygtiggørelse af både den almindelige medarbejder og den tekniske medarbejder, må vi ikke glemme, at der er noget, der hedder virksomhedsledelse. Danmark har mange dygtige virksomhedsledere; ellers havde vi ikke nået

det niveau, vi har nået i dag, men der er nok ingen tvivl om, at vi må satse på også fortsat at uddanne virksomhedslederne, således at disse hele tiden er i stand til at følge med i det nye, der kommer.

Det var derfor også med en vis beklagelse, at jeg ved en tidligere behandling af et lovforslag her i tinget måtte erkende, at vi ikke havde mulighed for at afsætte penge til ingeniørernes efteruddannelse, idet jeg finder, at denne uddannelse hele tiden forsøger at stille erhvervsfolkene over for de nye problemer og gøre dem minded for tanker om en nyskaben og en nydannelse inden for industrien.

Vi må da også i den kommende tid tage hensyn til de strømninger, der gør sig gældende, både her i landet og i udlandet. Dette kan ikke gøres ved at gennemføre en ensidig politik eller, som vi i øjeblikket vel nærmest beskyldes for, en erhvervsfjendtlig politik. Nu er det lidt forbavsende at høre, at vi skulle føre en erhvervsfjendtlig politik, idet de fleste nok vil erkende, at en erhvervsfjendtlig politik på længere sigt vil forhindre os i at gennemføre vore tanker om bedre arbejdsforhold, bedre miljøforhold og i det hele taget en bedre samfundsløsning. Vi mener derfor også, at vi har gjort, hvad der var muligheder for på de her i den senere tid givne vilkår, for at skabe vilkår for industrien, der betinger mulighed for en udvikelse af industriens indtjeningsmuligheder, hvilket i sidste instans bliver til gavn for samfundet.

Vi må imidlertid stadig huske, når vi drøfter erhvervs politik, at denne som sagt i indledningen er sammensat af mange faktorer. Der er spørgsmålet om investeringer, en rimelig indtjening til udbytte og også til en fornyet investering i industrien. Der er også et spørgsmål om hensynet til arbejdstagerne gennem det miljø, der skabes på arbejdspladserne, i kraft af de forskellige pres, der lægges; og sidst, men ikke mindst, er der et hensyn at tage til forbrugerne, idet man må arbejde hen imod at kunne tilbyde forbrugerne den bedst mulige vare til den billigst mulige pris.

Jeg tror imidlertid, at en bred debat vedrørende den fremtidige tilrettelægning af erhvervs vilkårene er gavnlig, og jeg vil derfor også gerne benytte lejligheden til at takke handelsministeren for løftet om, at

[K. J. Mørtensen.]

man løbende drøfter aktuelle erhvervsproblemer på en række konkrete områder her i folketinget, ligesom jeg håber, at nyskabningen med et fast erhvervsudvalg i folketinget giver mulighed for, at man kan have løbende kontakt med erhvervslivet og også løbende kontakt med den minister, som skal varetage erhvervslivets interesser.

Hans Kjær: Jeg vil gerne begynde med et citat — og så bør jeg måske give den oplysning til handelsministeren, at mit indlæg i dag ikke skal være litter citater, hvis han forstår, hvad jeg mener.

Citatet er fra Sparekassetidende nr. 5, det er maj-nummeret fra i år, og det viser måske klarere end noget andet, hvad der er erhvervslivets allerstørste problem efter min opfattelse. Citatet stammer fra en konference, hvori der bl. a. deltog en gruppe store skoleelever. I programmet indgik et såkaldt associationsspil, som går ud på, at man skal sige, hvad man tænker på, når man får stukket et ord ud. Her er et udpluk af de associationer, som disse skoleelever mødte frem med over for titlen: Direktør:

„Fed. Stor cigar. Bilmave. Ingen humor. Stor bil. Sort slips. Stor villa. Penge. Ansvar. Høj løn. Fabrik. Utro kone. Elskerinde. Sekretær. Imod oprørske ungdom. Gift fjerde gang.“

Ja, umiddelbart kan det måske nok virke meget pudsigt, men i virkeligheden er det jo dybt alvorligt, at en tilfældig gruppe store skoleelever i den aldersklasse, hvor deres beskæftigelsesvalg begynder at trænge sig på, giver udtryk for, at det netop er det, der falder dem ind, når de hører titlen på en erhvervsleder. Det afslører den afgrund af manglende forståelse for, hvad erhvervslivets betydning for samfundet er, som i alt for høj grad præger ikke blot de unge, men store dele af befolkningen og derunder beklageligvis også store dele af politikkerne.

Denne debat er som bekendt foranlediget af en aktuel erklæringskrig i anledning af, at regeringen vurderer sin politik som erhvervs-

venlig, mens en række ledende erhvervsfolk, vurderer den samme politik som erhvervsfjendtlig. Jeg har tidligere fra denne talerstol hævdet, at erhvervslivet ikke har ønske om eller behov for en erhvervsvenlig politik. Alene ordet er med til at fremkalde falske forestillinger om særbehandling på andres bekostning. Det, erhvervslivet har brug for, er efter min opfattelse erhvervsforståelse. Forståelse for de vilkår, erhvervene virker under, forståelse for erhvervenes betydning for helheden, forståelse for, at værdierne ikke skabes ud af den blå luft, kort og godt forståelse for, at erhvervenes ekspansion og indtjeningssevne er grundlaget for at vi kan opretholde og helst videreudbygge levestandarden for alle, ganske uanset om man så ønsker denne standard udnyttet til individuelle eller til fælles goder.

Den aktuelle debat blev affødt af en række kritiske bemærkninger i årsberetninger fra en del af vore større virksomheder. Tidssammenfaldet medførte, at reaktionerne på de fremførte bemærkninger fra erhvervsside kunne afleveres i 1. maj-talerne. Jeg finder det forstemmende trist, at disse reaktioner fra regeringspartiet med statsministeren i spidsen og fra regeringens støtteparti i den grad var præget af fornærmelse, ja, nærmest forargelse over, at erhvervslivets ledere havde tilladt sig at have en mening og endog havde tilladt sig at give udtryk for den.

I betragtning af, at erhvervenes kritik går på de skader, der forvoldes af regeringens politik, og at advarslerne især tog udgangspunkt i regeringens stædige fastholdelse af at ville genfremsætte sit uantagelige og af ingen ønskede forslag om økonomisk demokrati, må man notere sig med forundring, at de mest socialistiske politikere bredt betegnede erhvervslivets udtalelser som trusler. Det, man vil gennemføre, med tvangsafståelse af ejendomsretten, er altså ingen trussel. Nej, hvis virksomhederne skulle føle det sådan, mener statsministeren, at det kun kan skyldes, at velsignelserne ved forslaget ikke er gået op for virksomhederne endnu.

[Hans Kjær.]

Det er åbenbart ikke gået op for statsministeren endnu, at heller ikke de ansatte har fået øje på velsignelserne i forslaget.

Handelsministeren har derimod klogeligt forstået, hvor uholdbar den reaktion, der fremkom over for erhvervslivets kommentarer, måtte forekomme. I sin redegørelse her til folketinget tager ministeren langt mere blødt — og derfor også mere fornuftigt — på tingene. Ja, ministeren går da så vidt, at han finder det nyttigt, at både erhvervsorganisationer og enkeltvirksomheder på denne måde tager del i den erhvervspolitiske debat. Ministeren strækker sig dog ikke så langt, at han takker for kritikken. Men jeg synes faktisk, at der er grund til at takke erhvervsledere for, at de har peget på de konsekvenser, det kan få for vort land, hvis man fremturer med en forkert politik.

Handelsministeren har ret i, at det er ikke den egentlige erhvervslovgivning, der giver anledning til de største problemer. Den ajourføring, der har været i gang igennem en årrække, og som vil fortsætte, er i væsentlige bestanddele fælles gods, fælles gods i den forstand at ajourføringen sker ganske uanset regeringens farve. Deraf følger også, som handelsministeren selv er inde på i sin redegørelse, at en betydelig del af denne lovgivning kan gennemføres i fællesskab. Nu kan vi jo være uenige i en række tilfælde, men der findes eksempler på, at vi kan tale os til rette, sådan som vi har dokumenteret det tidligere i dag i selskabslovgivningen. Men det skal da ikke forties, at der kan også være dele af en sådan lovgivning, hvor regeringen har mål, som strider imod vor opfattelse af erhvervenes og af samfundets interesser. Jeg kan eksempelvis pege på forslaget om at skabe nye ben ved at placere overflødige offentlige repræsentanter i bestyrelsen for banker og forsikringsselskaber — det forslag, der nu heldigvis er blevet udskudt — og i Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk, der yderligere nu får tilført skattepenge, som instituttet i virkeligheden ikke har brug for, endda med renteforvridning og dermed konkurrenceforvridning til følge.

Der kan være gradsforskelle i de årsager, der giver anledning til den kritiske holdning i erhvervslivet over for den førte politik. En kritisk holdning, der nok er kommet frem i

årsberetningerne fra nogle af vore største virksomheder, men som sandelig også findes i de under vor samfundsstruktur tal-mæssigt langt mere dominerende virksomheder, der hører til de mellemstore, mindre eller ganske små bedrifter. Således føles indgreb i priser og avancer nok oftest mere belastende i de mindre virksomheder, og den administrative byrde, som i stadig stigende grad er væltet over på erhvervene — dog uden at den offentlige administration er mindsket tilsvarende — føles utvivlsomt stærkest i de mindre virksomheder, som ikke har størrelse til at engagere specialhjælp til at løse disse opgaver, men hvor indehaveren og oftest også hans kone må se fritiden opslugt deraf, samtidig med at alle andre befolkningsgrupper forkorter deres arbejdstid.

Men et fælles grundlag for erhvervenes kritiske holdning adskiller sig næppe fra det, der har fremkaldt en åbenlyst kritisk holdning hos borgerne i almindelighed. Det er følelsen af tabt personlig frihed under et voksende formynderskab, og en konstatering af, at værdifulde menneskelige egenskaber som initiativ og flid nedvurderes, af at opdriftskræfterne, der kan og skal gavne den enkelte såvel som helheden, lægges for had, og dertil at opsparring direkte er blevet gjort strafbart i dagens samfund.

Helt afgørende for erhvervenes situation er den utryghed, der må følge af en lovgivning, der ikke følger sine egne intentioner, og som i endnu højere grad må følge af, at vi møder voksende socialiseringstendenser.

Jeg finder det derfor uklogt, at handelsministeren ikke benyttede lejligheden til at tage forslaget om økonomisk demokrati i den af regeringen fremsatte udformning af bordet. At lade lovforslaget ligge over til videre behandling i den næste folketings-samling fremkalder jo ikke den mulighed for en bredere forståelse og for yderligere drøftelse af forslagets indhold og konsekvenser såvel for virksomhederne som for de ansatte, som ministeren i sin redegørelse lagde i udskyldelsen. Utrygheden vil således vedvare.

Jeg synes, det er ufatteligt, at regeringen ikke kan se de store muligheder, der ligger for at udbygge samarbejdet i virksomhederne. Når vi, som konstateret i dag, nu ikke alene har en bred tilslutning til udbygning-

[Hans Kjær.]

gen af nærdemokrati i form af repræsentation for de ansatte i bestyrelserne, men også som fremhævet tidligere på dagen har en tilslutning fra 7 af de største erhvervsorganisationer, som har givet udtryk for en positiv indstilling til at udbygge dette nærdemokrati. Disse muligheder skulle da nødvendigvis slås i stykker af regeringens socialiseringsforslag. Lad os dog i stedet få den undersøgelse, som er foreslået af mit parti, af principper, der inden for grundlovens rammer kan danne grundlag for øget lønmodtageropsparing og udbredelse af ejendomsretten til den enkelte.

Jeg kan erklære mig enig med handelsministeren i, at erhvervslivets situation hænger nøje sammen med problemerne om kapital og arbejdskraft, kort og godt: med den økonomiske politik — eller mangel på samme.

I sin bredt anlagte redegørelse siger handelsministeren mange rigtige ting, f. eks. om de muligheder, der er indeholdt i vort medlemskab af EF, om den omstændighed, at vor indtræden sker samtidig med alle tiders højkonjunktur i vores samhandelslande, om nødvendigheden af at vor konkurrenceevne ikke forringes og — det nævner ministeren vist endda flere gange i sin redegørelse — om nødvendigheden af, at det offentlige forbrug bringes ned på et sådant niveau, at der frigøres nødvendig arbejdskraft og kapital til fortsat udbygning af erhvervssektoren.

Må jeg erindre om, at jeg ved anden lejlighed fra folketingets talerstol i forhold til økonomi- og budgetministeren har sagt, at der findes efterhånden ingen, der kan sige såndheden om nødvendigheden af besparelser bedre og tydeligere, end økonomi- og budgetministeren har gjort det. Desværre må man beklage, at han ikke har kunnet efterleve sine taler i den praktiske politik. Nu er jeg altså i den situation, at jeg vil kunne sige, at ingen kan sige bedre end handelsministeren, at det drejer sig om den nødvendige tilpasning af den offentlige sektors ressourceforbrug til sikring af vore erhvervsmæssige muligheder. Så meget mere beklageligt er det, at regeringen ikke efterlever det i praktisk politik.

At en regering fortsætter med en forkert politik, er i sig selv dybt beklageligt; at den

gør det, når den erkender behovet for, ja, nødvendigheden af, at der føres en anden politik, finder jeg mere end beklageligt, det finder jeg forkasteligt.

Vil vi bevare det gode i et velfærdssamfund — og det vil vi godt i det konservative folkeparti — så må vi have en politik til at herske, der tager hensyn til disse ting, inden vi havner i uoprettelige tilstande, ikke en politik, der bygger på sort reaktion imod hjælp til de svage i samfundet, men med en bedre afbalancering, så de skabende kræfter igen kan komme til udfoldelse.

Med vor tilslutning til EF står vore erhverv over for en enorm udfordring, med en betydelig risiko, det peger handelsministeren også på, men også med så store muligheder, også store muligheder for, at vi kan få løst vore traditionelle betalingsbalanceproblemer, så vi igen kan blive en selvhjulp nation. Men den omkostningsfordyrende politik, der har kendetegnet regeringen, har jo beklageligvis allerede beslægtet en væsentlig del af de direkte fordele, der følger af vor tilslutning til EF, og truer med at forhindre udnyttelsen af den enestående chance, som vi har netop nu i det store marked. Skal de muligheder ikke forspildes, så haster det med en ændret politik, som kan frigive kapitalressourcerne og arbejdskraftressourcer til den nødvendige erhvervsmæssige udbygning.

Det er efter min opfattelse ingen undskyldning, at man nu skal vente på PP II, for hele denne problemstilling har været klar, siden vi fik perspektivplanredegørelse nr. I; den har været et væsentligt grundelement i alle økonomiske debatter i folketingets siden, og i alle disse debatter er de erhvervsmæssige aspekter indgået, så jeg kan ikke se, at der er nogen undskyldning for, at man skal blive ved med at trække det ud. Vi må have en politik, der kan genskabe initiativ og virkelyst, som kan fremme den nødvendige opsparing, hvor den enkelte kan glæde sig over at eje egne værdier, og hvor miljøet i boligen, i naturen og på arbejdspladsen kan blive menneskeværdigt.

Jeg skal gøre rede for, hvad det konservative folkeparti anser for nødvendigt. Vi finder det for det første for nødvendigt, at trusler imod ejendomsretten til bolig og virksomheder ophører. Vi opfordrer igen til nedsættelse af et udvalg med repræsentan-

[Hans Kjær.]

ter for lønmodtagerorganisationer, erhvervsrepræsentanter og andre sagkyndige til undersøgelse af principper, der inden for grundlovens rammer kan danne grundlag for øget lønmodtageropsparing og udbredelse af ejendomsretten til den enkelte.

Vi finder det nødvendigt at gennemføre besparelser på de offentlige budgetter af en størrelsesorden som foreslået af os. Kun derved mener vi, at der kan frigøres de økonomiske ressourcer til den nødvendige erhvervsmæssige udbygning og samtidig skaffes plads for den skattelettelse, især for de trængte mellemindkomster, der kan genskabe lysten til større indsats hos den enkelte.

Vi finder det nødvendigt at tilrettelægge den offentlige udgiftspolitik med udgangspunkt i bæreevnen for indtægterne med hensyntagen til skattetrykkets størrelse og fordeling.

Vi finder det nødvendigt at samordne et personaleloft for hele den offentlige sektor for at sikre erhvervene arbejdskraft, til afløsning af den hidtidige udvikling, hvor det offentliges personaleforbrug stiger helt uacceptabelt.

Vi finder det nødvendigt at forbedre erhvervenes udbygning med moderne arbejdskraftbesparende udstyr ved afskrivningsregler, der ikke står tilbage for vilkårene i de lande, hvormed vi skal konkurrere. Dette til afløsning af den uantagelige politik, der gennemføres, hvorefter man forringer afskrivningsreglerne og øger erhvervsskatterne og formueskatterne og dermed udmarver erhvervenes likviditet.

Vi finder det nødvendigt at fremme mulighederne for at få tilstrækkelig risikovillig kapital ved at skabe de nødvendige incitamenter for en øget privat opsparing, ved at fjerne dobbeltbeskatningen af aktieudbytter, ved at forenkle og lempe reglerne om kapitalvindingsskat for mindre aktieposter, ved at øge virksomhedernes muligheder for reinvestering gennem selvfinansiering baseret på en større indtjeningsevne og ved at fjerne virkelighedsfjerne regler for kalkulation, hvor konkurrencen er virksom, samt ved at fjerne de hindringer for fusionering, der stadig opretholdes.

Vi finder det nødvendigt at koncentrere folketingsarbejdet om en lovgennemgang,

der tager sigte på at fjerne omkostninger, der ikke er råd til, og at fjerne administration, der ikke er behov for, derunder den meget omtalte dobbeltadministration; men samtidig bør de administrative byrder, der hviler på erhvervene, samordnes og koordineres og forenkles.

Vi finder det nødvendigt at forbedre erhvervssigtet i undervisningen — det tror jeg, min indledning pegede på — på ethvert trin og styrke forskningen på erhvervsrelevante områder.

Vi finder det nødvendigt at styrke de mindre virksomheders overlevelsessevne ved at sikre dem plads i planlægningen for arealanvendelse, ved udbygget, eventuelt opsegende konsulenthjælp og ved at forbedre de medarbejdende hustruers vilkår.

Vi finder det nødvendigt at styrke erhvervenes geografiske spredning gennem egnsudvikling, hvor især en hurtig og beslutsom udflytning af offentlige institutioner kan forbedre mulighederne for erhvervssekspansion.

Vi finder det nødvendigt at etablere det af vort parti foreslåede kontaktorgan mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter til sikring af ægte reallønforbedringer, til standsning af en gensidig overbudspolitik mellem offentligt og privat ansatte, til at forhindre en fortsat forringelse af erhvervenes konkurrenceevne gennem omkostninger uden produktivitetsdækning til skade for vor udnyttelse af eksportmulighederne, ikke mindst dem, der følger af, at højkonjunkturen eksisterer i vore samhandelslande.

Vi finder det nødvendigt at støtte uddannelsesformer, der giver indsigt i virksomhedsledelse efter nutidige principper, som grundlag for større medindflydelse, ansvar og engagement, til styrkelse af den fælles interesse for arbejdspladsernes miljø og udbygning.

Vi mener, at man gennem en sådan politik kan forene mulighederne for en ægte besparelspolitik, som ikke er det samme som at kalde skatteforhøjelser for besparelser, med mulighederne for at tjene os ud af det traditionelle balanceproblem i vor økonomi og genskabe initiativ, virkelyst og menneskeværd i vort samfund. Fortsætter statsministeren den ensidige linje i afgørende politiske spørgsmål, der er lagt, jeg

[Hans Kjør.]

tænker ikke mindst på spørgsmålet om økonomisk demokrati i den udformning, hvori folketinget har fået det præsenteret, og giver regeringen yderligere efter for de skærpede krav fra SF — og for så vidt også fra de SFere, der er i socialdemokratiet — om øget socialisering, så vil vort samfunds vanskeligheder vokse hurtigt, og skaderne kan blive uoprettelige. Det vil være imod befolkningsflertallets ønsker, og befolkningen fortjener ikke en så beklagelig skæbne.

Jens Peter Jensen: En erhvervspolitisk debat bør nok føres i begyndelsen af en folketingssamling, hvor der er bedre tid til en drøftelse, fremfor at komme på dagsordenen nu, hvor folketinget i forvejen har et uhyre arbejdspress. Til gæster udefra, der undrer sig over, at der ikke er flere i salen, vil jeg sige, at det skyldes ikke mangel på interesse for emnet; men hvis man ser udvalgstavlen derude, vil man opdage, at der er mange medlemmer, der er optaget af de opgaver, der skal løses dér.

Det lader sig ikke gøre at føre en erhvervsøkonomisk og erhvervspolitisk debat uden at tage udgangspunkt i den almindelige økonomiske stilling i landet. Den er jo karakteriseret ved et alt for stort forbrug i forhold til produktionen. Denne kendsgerning kan man læse ud af det foruroligende store underskud, der er på betalingsforholdet over for udlandet — en tilstand, som må antages at blive yderligere skærpet i løbet af dette år. Vi kan ikke vedblivende undskyldes os med, at kapitalimporten er nødvendig for at finansiere strukturforandringen inden for dansk erhvervsliv. En del af kapitalimporten medgår til dette formål, men en anden og alt for stor del medgår til opretholdelse af et for stort privatforbrug og af et ambitiøst offentligt forbrug af kapital og arbejdskraft. Det er uværdigt af et land, der ofte vil lade sin røst høre til støtte for udviklingslandene, at samme land ustandselig henvender sig på det internationale kapitalmarked og trækker kreditter til sig, mens netop u-lande og andre, der er mere trængende end Danmark, må stå med hatten i hånden uden at få noget i den. Når vi tager vor høje levestandard i betragtning, grænser det til en uetisk holdning og en dobbeltmoral at føre en sådan politik.

På samme vis kom dobbeltmoral til udtryk, da den nuværende regering som et af sine første politiske initiativer gennemførte den særlige importafgift. Når andre lande havde foretaget foranstaltninger i strid med internationale eller regionale aftaler, så var danske regeringsrepræsentanter altid på pletten med indsigelse og kritik. Det så den nuværende regering stort på og trådte lige ud i den samme sump. Økonomi- og budgetministeren talte meget om, at denne foranstaltning skulle give os et pusterum. Det blev for store dele af vort erhvervsliv ikke et pusterum, det blev åndenød, som en hel del virksomheder bukkede under for. Og med hensyn til virkningerne på betalingsbalancen kan enhver jo nu se, at importen blev begrænset for en kort tid for siden at vokse — under et højere prisniveau. Den kendsgerning kan også læses ud af betalingsbalancens udvikling.

Med den særlige importafgift tabte Danmark international anseelse, og vi har ikke engang den undskyldning, at der kom en varig bedring i betalingsbalancen, tværtimod.

Da socialdemokratiet i 1968 kom i opposition, skete der en mærkbar ændring i partiets holdning til det europæiske økonomiske samarbejde. Fæsthed blev afløst af en usikker og slingrende kurs, der alene havde til formål at tjene partipolitiske interesser. Da socialdemokratiet i 1971 igen fik regeringsmagten, led den nye regering under oppositionstidens synder. Indadtil betød dette en splittelse af landets største parti, om ikke fra isse til hæl så dog langt ned i partilegemet, et forhold, partiet stadig har at slås med; udadtil skabtes der utryghed i erhvervslivet, der efter en halv snes års sikker tro på dansk tilslutning til De europæiske Fællesskaber nu også måtte regne med den modsatte udgang. Det påvirkede investeringer og andre dispositioner.

Den usikkerhed, som socialdemokratiets dobbeltpolitik på dette område medførte, bredte sig også ud over landets grænser. Det lod sig mærke ikke alene på udenlandske investorers interesse for fremstød i Danmark, men også i talrige forhold mellem danske virksomheder og deres udenlandske forbindelser. En klar socialdemokratisk holdning efter linjen op til 1968 kunne have gjort dansk erhvervsliv bedre skikkert til at

[Jens Peter Jensen.]

gå ind under de nye vilkår, som til syvende og sidst — og heldigvis — blev resultatet af folkeafstemningen den 2. oktober i fjor.

Sideløbende med den usikkerhed, der udsprang af socialdemokratiets famlende holdning i markedspolitikken, skabte partiet yderligere uro med planerne om såkaldt økonomisk demokrati, en politik, som blev endnu mere aggressiv og pågående efter beslutningen om dansk tilslutning til EF. Denne politik i dens mere eller mindre klare udformning lagde sin klamme hånd på store dele af dansk erhvervsliv og dets kræfter netop i den periode, hvor samme erhvervsliv i egen og i samfundets interesse burde have haft ro til at samle sig om at udmønte de nye muligheder, som et udvidet markedsområde frembød.

Den høje regering kan være overbevist om, at det gjorde indtryk i dansk erhvervsliv, da den højtærede finansminister i åbenhjertig ærlighed på et møde i Odense erklærede, at regeringen ville et angreb på ejendomsretten, og det gjorde jo ikke indtrykket mindre, da SF-lederen hr. Ømann på samme møde erklærede, at „her er der tale om revolution, her betrædes jord, hvor ingen hvid mand før har sat sin fod“. Sådanne bemærkninger er blevet noteret, ikke blot i dansk erhvervsliv, men også i udenlandske kredse med interesse for produktive investeringer i Danmark.

På mere konkrete områder står det ikke bedre til med regeringens erhvervspolitiske initiativ. Lad mig nævne, at aldrig så snart var Danmark blevet medlem af EF, hvor landbruget fik mulighed for først af alle erhverv at hente gevinster hjem til riget, før regeringen fandt på at lægge skat på netop dette erhvervs produktionsgrundlag, jorden, en skat, som ingen af dansk landbrugs konkurrenter i EF har at slås med. Jeg kan forestille mig, at landbrugets repræsentanter i de andre medlemslande har klasket sig på lårene og slået et skraldgrin op over denne danske visdom, der svækker både investeringsevne og investeringslyst hos dansk landbrug.

På skattepolitikens område forringer regeringen aktieselskabernes stilling. Dertil kommer afviklingen af afskrivninger på bindende kontrakt, der er en alvorlig belastning af likviditeten i et meget stort antal

erhvervsvirksomheder. Den gode idé med bedre afskrivninger for maskiner m. v., herunder afskrivninger på investeringer til forureningsbekæmpelse, blev kvalt under SF's varme omklamring af finansministeren. En rimelig forventet likviditetslettelse udeblev. Summa summarum blev erhvervslivet afskrivningsmæssigt ringere stillet end før.

Den højtærede handelsminister har fremsat forslag til forlængelse af lov om priser og avancer. Det sker på et tidspunkt, hvor der ikke levnes brøkdele af sekunder til en realitetsforhandling om en lovgivning, som er en uhyre belastning for erhvervslivet. De indbyggede kalkulationsregler lader sig simpelt hen ikke opretholde. De rammer først og fremmest de kapitalsvage firmaer, har altså social slagside. De giver anledning til strukturforvridninger og giver udenlandske kapitalinteresser et spillerum inden for dansk erhvervsliv, der nok ikke er helt ønskeligt.

På arbejdsmarkedets område har vi kunnet glæde os over en høj beskæftigelse, men det skyldes nu ikke alene, at beskæftigelsen er vokset inden for erhvervslivet. Det offentlige har på en nærmest — må jeg bruge et fynsk udtryk — usnutlig måde trukket arbejdskraft til sig. Det er sket i et omfang, som må overraske selv økonomi- og budgetministeren. Må jeg bede regeringen lægge mærke til, hvad det økonomiske råds formandskab i sin sidste rapport har at sige om virkningerne af øget offentligt forbrug af arbejdskraft. Regeringen har været yderst tilbageholdende med at give adgang for udenlandsk arbejdskraft, selv om erhvervslivet har dokumenteret et behov. Det må være muligt at finde frem til ordninger, der sikrer mod udnyttelse og misbrug af gæstearbejdere, uden at det behøver at ende i endnu mere papirruseri.

Det har været nødvendigt i lange perioder at føre en stram økonomisk politik; men det er min opfattelse, at pengepolitikken har måttet bære for store byrder i forhold til finanspolitikken. Det er for hyppigt forekommende, at økonomisk stramning først sætter ind via pengepolitikken, og at lemper først kommer finanspolitikken til gode. Det forhold fortæller måske noget om, at lovgivningsmagten ikke nærer tilstrækkeligt ansvar over for og har tilstrækkelig indføling med den økonomiske politik og virk-

[Jens Peter Jensen.]
ningerne af økonomisk-politiske beslutninger.

Jeg vil ikke afvise, at en stram pengepolitik kan være et saneringsmiddel; men forudsætningen er, at midlet anvendes over en kortere periode. Antager den stramme pengepolitik en nærmest permanent karakter, bliver den for det første et bidrag til stagnation i erhvervslivet. Dernæst får den en social slagside, da de kapitalsvage virksomheder rammes hårdere end de kapitalstærke, og endelig bliver den ungdomsfjendsk, fordi det unge initiativ, der tegner fremtiden, ofte er for kapitalsvagt.

Finanspolitikken må føres sådan, at det bliver muligt at lette pengepolitikken. En stramning af finanspolitikken behøver ikke at betyde øgede skatter. Stramningen vil være mere effektiv gennem en begrænsning af det offentliges udgifter til arbejdskraft og finansiering. Her henviser jeg igen til rapporten fra det økonomiske råds formandskab.

I en erhvervspolitisk debat som denne er det vel også på sin plads at rokke ved visse vaneforestillinger. Lad mig først pege på, at der tales så meget om eksportens betydning, og værdien af eksport skal jeg på ingen måde bestride, men det er da lige så vigtigt, at vi har en produktion, der i fri konkurrence kan forsyne hjemmemarkedet. Sparet import er lige så værdifuldt som eksport, og hertil kommer, at mange virksomheders forudsætning for eksport er et solidt hjemmemarked. Vi skal altså passe på ikke for ensidigt at skelne mellem produktion for eksport og for hjemmemarked.

En anden indgroet forestilling, der bør pilles ved, er, at det skulle være særlig samfundsgavnligt at kontrollere erhvervslivets fortjeneste og at holde den inden for snævre rammer. Det er mit indtryk, at monopoltilsynet har for ringe forståelse for, at indtjening er forudsætning for udvikling. Vel kan vi glæde os over stigende produktionstal, øgede omsætningstal, stigende eksporttal osv., men det er jo så som så med lønsomheden i mangfoldige virksomheder, og her har vi én af forklaringerne på, at selvfinansierungsgraden hos virksomhederne er faldende. Den bedste og sikreste måde at få kapitaltilførsel til erhvervslivet på er jo fra dets egen indtjening, fra dets lønsomhed. Det

giver ikke én krone mere, at man ad lovgivningens vej tager penge ud af erhvervslivet og ved anden lovgivning fører dem tilbage.

En tredje vaneforestilling, jeg vil anholde, er forestillingen om, at det går stærkt tilbage for de mindre virksomheder, og at vejen frem først og fremmest går gennem stadig større enheder. Det er rigtigt, at der er sket et betydeligt fald i antallet af selvstændige landbrugsbedrifter; det er også rigtigt, at antallet af enheder inden for detailhandelen er faldende; men i begge erhverv har der været tale om en vældig produktivitetsfremgang.

Der var også i perioden 1948-58 en nedgang i antallet af mindre virksomheder inden for håndværk og industri. Der skete et fald fra 94.000 virksomheder til ca. 80.000. Det var i tilpasningsperioden efter krigstid og restriktionstid. Efter normaliseringen er der op igennem 1960erne indtruffet en ny vækst, sådan at vi er kommet op fra 80.000 til 88.000 virksomheder. Fra 1958 til 1970 er personellet i de mindre virksomheder vokset fra 363.000 til 445.000, og omsætningen er vokset fra godt 11 milliarder kr. til 40 milliarder kr. Håndværkets og den mindre industris andel i nationalindkomsten er vokset fra 16,5 til 20 pct. Jeg synes, det er interessante tal, der beskriver en udvikling, som vi nok skal være mere opmærksomme på, for såvel erhvervsmæssigt som samfundsmæssigt er det sundt med en vækst netop i de mindre virksomheder, og her finder vi jo en trivsel, som man leder efter mange andre steder. Det kniber nok lidt med humøret hos nogle af lederne, ejerne, inden for disse erhvervsvirksomheder, og det skyldes alle disse administrative, bogholderimæssige byrder, vi har lagt på dem, opgaver, som de ikke har de rigtige forudsætninger for at klare. Den store virksomhed har sit edbanlæg, håndværkerne og den lille virksomhed har ikke anden elektronhjerne end klørfem, og den skal bruges efter fyraften, når de andre er kørt i skoven. Jeg kan såmænd godt forstå, de går og bliver lidt sure. Det må vi se om ikke vi kan lette noget på i den kommende tid.

Lad mig til slut prøve kort at opridse et program for, hvad vi bør koncentrere os om i den aktuelle erhvervspolitik.

Jeg må vende tilbage til spørgsmålet om regeringens planer om såkaldt økonomisk

[Jens Peter Jensen.]

demokrati. Forslaget herom er jo foreløbig udsat til næste folketingsamling. Jeg mener, regeringen bør vente endnu længere med at tage denne sag frem på ny. Jeg beder regeringen være opmærksom på, at dens forslag har skabt uro og utryghed i store dele af erhvervslivet, som er en hæmsko for udviklingen og for evnen til at udmønte de muligheder, de større markedsforhold åbner for dansk erhvervsliv. Jeg beder også regeringen være opmærksom på, at hele processen henimod et virkeligt økonomisk demokrati behøver en folkelig opbakning og forståelse. Det tager tid, og hvis man ikke tager tidsfaktoren i agt, så bliver der ikke tale om den folkelige opbakning, men om en dyb splittelse mellem forskellige samfundsgrupper.

På skattepolitikens område bør vi sigte på en forbedring af afskrivningsreglerne, og at disse regler lægges fast for en længere årrække, så erhvervslivet bliver i stand til at disponere i tillid til reglerne. Det sidste er faktisk det bedste værn, man kan få imod en mindre heldig anvendelse af sådanne regler.

Der bør også gives adgang til afskrivning på investeringer i forureningsbekæmpelse. Vi har jo det henlagte forslag fra den højtærede finansminister, som vi kan tage frem og kigge på, måske forbedre lidt på det i den kommende samling.

Vi bør fjerne dobbeltbeskatning og gøre det mere attraktivt at eje aktier. Det er en god vej for spredning af ejendomsret og for fremme af samhørighed mellem virksomhed og ansatte.

Aktieselskabsbeskatningens niveau bør også lægges fast for en længere årrække, så der kan disponeres på længere sigt.

Der må sigtes mod en lettelse af skatetrykket i almindelighed og på de hårdt belastede mellemindkomster i særdeleshed, således at man kan fjerne den mere eller mindre begrundede, men meget udbredte opfattelse, at det ikke kan betale sig at arbejde.

I samklang hermed er det nødvendigt at foretage visse omjusteringer af indkomstoverførsler og sociale ydelser.

Jeg anser det for påkrævet, at der ved en eventuel ny prislovgivning indføres genanskaffelsesprincippet. Som reglerne er nu, skader de muligheden for øget selvfinansie-

ring, og de har social slagside, som jeg påpegede det før. I praksis giver kalkulationsreglerne stort besvær for de erhvervsdrivende og anledning til en betydelig offentlig administration, uden at dette kan siges at give en egentlig forbrugerbeskyttelse.

I samme forbindelse vil jeg minde om, hvad jeg nylig sagde om monopoltilsynets svigtende forståelse af niveauet for lønsomhed i virksomhederne. Problemerne omkring kapitaltilførsel til erhvervslivet gør det nødvendigt at overveje muligheder for, at erhvervsvirksomheder selv kan optage langfristede lån eller langfristede kreditter i udlandet fremfor at skulle skaffe sig kapitalen ad fordyrende omveje.

Strukturudviklingen inden for erhvervslivet har skabt et behov for såkaldte lodrette fusioner, så man lettere kan samkøre produktionsgrupper på en rationel måde. Adgangen til sådanne lodrette fusioner må gives rimeligere vilkår end nu.

Så vidt jeg forstår på den højtærede handelsminister, er han nu rede til en drøftelse af de forhold, der giver dansk skibsfart ulighed i konkurrenceforholdet med andre landes skibsfart. Det kunne måske være på sin plads med et ikke for stort, men relativt hurtigt arbejdende udvalg til behandling af disse problemer med henblik på revision af forskellig lovgivning.

På uddannelsesområdet har opmærksomheden nok i nogle år været særlig henledt på de akademiske uddannelser, og uden på nogen måde at ville bidrage til noget så urimeligt som en akademikerheltz mener jeg det rimeligt, at vi bliver mere opmærksom på de erhvervsmaessige uddannelser på alle trin, end vi hidtil har været det.

Venstre er et socialt bevidst liberalt parti, og dette præger også partiets holdning i erhvervspolitikken. Jeg tror, det er en vigtig opgave at medvirke til, at der i befolkningen skabes en større forståelse for erhvervslivets betydning i og for samfundet. Megen såkaldt ideologisk politiseren i disse år søger at skabe det indtryk, at erhvervsliv er noget menneskefjendsk, noget profitjagende, noget udbytende over for andre grupper. Sandheden er dog, at erhvervslivets resultater er afgørende for, hvilke fremskridt der kan gøres på mangfoldige andre felter inden for vort samfund.

Lad mig så til sidst også rette en henvend-

[Jens Peter Jensen.]

delse til erhvervslivet selv. De forskellige erhverv bør søge sammen i et større samarbejde, fordi intet led i erhvervslivet kan være sig selv nok. Der bør ikke opstilles kunstige modsætningsforhold mellem forskellige erhverv, og ingen bør søge at tilrane sig gunst på andres bekostning.

I det moderne samfund må der være et samspil mellem et frit erhvervsliv og samfundsmagten, og det er der heldigvis en voksende forståelse for. Erhvervsliv og samfundsmagt er ikke modstående poler.

Derfor er det også naturligt, at erhvervslivets organisationer fører forberedende forhandlinger med den til enhver tid siddende regering om en forestående erhvervslovgivning. Men jeg beder erhvervslivet være sig for at føre forhandlingerne så forpligtende og så langt frem, at det skaber vanskeligheder for folketings forhandlinger og for de enkelte partiers politiske muligheder.

Dagmar Andreasen: Jeg vil også gerne sige tak til handelsministeren, fordi vi får denne debat, og jeg kan kun beklage, at så få af handelsministerens kollegaer har følt sig foranlediget til at være til stede.

Nu kan en situation jo beskrives på mange måder. Med udgangspunkt i handelsministerens redegørelse og de tal for produktionsfremgang, den indeholder, og det gode bytteforhold, Danmark har haft det sidste år, vil jeg nok udtrykke mig lidt anderledes, end handelsministeren gjorde.

Min version lyder: til trods for en stadig stigende produktion, til trods for det bedst tænkelige bytteforhold i 1972 er Danmarks økonomi stadig i uorden.

Den nuværende regering har ikke enansvaret for, at vi har haft underskud på betalingsbalancen siden 1960. Her i huset har man aldrig rigtig taget hensyn til, at når man satte forbruget i vejret igennem stigende offentligt forbrug og stigende overførsel af pengeindkomster, forudsatte det en ekstraordinær produktionsstigning, hvis der

stadig væk skulle være balance imellem produktion og forbrug.

Men den nuværende regering har enansvaret for, at selv om det blev skåret ud i pap i p-plan I i 1971, har regeringen fortsat en linje, der får de offentlige udgifter til at accelerere yderligere.

Vi skal nok være meget heldige, hvis vi igen oplever en situation, hvor det havde været så let at rette op på dette misforhold som den situation, vi har været inde i i det sidste års tid. Men den chance blev altså forpasset.

Ministeren pointerer i sin redegørelse, at regeringen ikke ønsker at tage afstand fra de væsentlige træk i de sidste 10 års udvikling i den offentlige sektor.

Ja men hvad er så de væsentlige træk? Ja, så vidt jeg kan se, er de væsentlige træk det, at vi har sat forbruget mere i vejret, end der var dækning for, og at det især er det offentlige forbrug og overførselsindkomsterne, der er sat i vejret. Men hvad kan det hjælpe, man har sympati for en udvikling? Sympati kan man jo ikke betale med. Og overholder man ikke visse økonomiske love, sker der det modsatte af det tilsigtede.

Det problem, der optager sindene mest i disse måneder ude på vore arbejdspladser, er skattetrykket, som simpelt hen er blevet menigmand for meget. Nu havde det jo sådan set ikke været så svært at forudse, at når både de offentligt ansattes lønninger og pengeoverførsler retter sig efter lønudviklingen på det private arbejdsmarked og lønudviklingen i den private sektor sker på basis af en øget effektivitet, så kommer vi ind i en situation, hvor skatterne stiger med en højere procent end lønnen. Teoretisk vil en sådan udvikling ende med, at skatten tager hele lønnen fra den gruppe, som andres indkomst justeres efter. Men i praksis har gruppen meldt fra, inden vi kom så vidt.

Den situation, som er beskrevet i budgetredegørelsen, kap. 5, stk. 2: at de erhvervsaktive fremover ikke får mulighed for at sætte forbruget i vejret, til trods for at de,

[Dagmar Andreassen.]

der er ansat inden for den private sektor, tvinges til at sætte tempoet i vejret, er ikke grå teori, men opleves af mange som en barsk virkelighed, som de ikke accepterer. Nogle af dem er på vej over i naturaliesamfundet, og andre siger Glistrup for at kalde os til fornuft her i huset. Det vakte megen opsigt, da Mærsk Mc-Kinney Møller for et par måneder siden sagde, det snart ikke var værd at drive forretning i Danmark længere. Det er der mange der har sagt før ham; det har man bare ikke lagt så meget mærke til.

Men det er jo ikke bare indehaverne og lederne, det er nok manden på gulvet, der føler sig allermest presset. Der er endnu nogen, der tror, der består et modsætningsforhold mellem arbejdere og arbejdsgivere, men det er stort set folk, der ikke har nogen føling med de producerende erhverv. Jeg vil gerne citere, hvad næstformanden i Centralorganisationen af Metalarbejdere, Charles Hansen, siger i Dagbladet Børsen for den 9. maj:

„Vi, der tjener penge, vil ikke betale hver krone til de andre. Der er reallønstop, fordi uproduktive grupper altid vil spise med. Metalarbejderne vil ikke fortsat være med til at være arbejdsbier, som skal skaffe midler til et stadig stigende offentligt forbrug — uden selv at få noget ud af det.“

Lidt senere i den samme artikel hedder det:

„Parterne i det producerende arbejdsmarked må holde op med at bruge så mange kræfter på at slide hinanden op og i stedet samle kræfterne imod at skulle trække læsset for alle andre“.

Det var ord fra en fagforeningsleder. Men den problematik glemte ministeren i sin redegørelse, og jeg behøver vel ikke at sige, at det er en farlig udvikling, hvis resultatet bliver, at de producerende ensidigt slutter sig sammen imod dem, der er ude af erhverv, og imod den offentlige sektor. For ideen er jo, at vi skal være solidariske og samarbejde. Og gør de det alligevel, så har vi også kun en fejlslagen politik at takke for det og en politik, hvor der i dag tages alt for ringe hensyn til byerhvervenes arbejdsvilkår.

Det høje velstandsniveau, vi har nået i Danmark, er skabt i et samarbejde mellem

den private og den offentlige sektor. Det private initiativ har været drivkraften, men uden et godt skolevæsen og uden et godt vejnet var det ikke muligt, og uden en social solidaritet havde der slet ikke været noget ved det. Det kunne måske have været gjort bedre, men i sammenligning med andre lande har vi egentlig ikke gjort det så dårligt. Der er lande, der statistisk ligger højere end Danmark i levestandard, men hvor man aldrig fik de socialt dårligt stillede med op, og så er det i hvert fald ud fra et radikalt synspunkt ikke acceptabelt — og deri tror jeg nok, vi deler synspunkt med de øvrige partier i Danmark. Uden en offentlig sektor kan man slet ikke tænke sig et højt industrialiseret samfund uden fattigdom.

Men nu er der altså bare ved at ske det, at der ikke længere er en sund vekselvirkning imellem den offentlige og den private sektor. Den offentlige sektor er ved at kamme over, hvis jeg må bruge et udtryk fra maskinbranchen. Jeg ved godt, at der kan gives mange forklaringer: uddannelserne varer længere, og der er flere pensionister osv., men alt det dér er jo ting, man kunne forudberegne, og som man kunne have taget højde for.

Ministeren er inde på, at der fremover skal en anden fordeling til, men vil afvente p-plan II. Det havde nu ikke været nødvendigt, for selv om vi begyndte nu, var der ikke nogen fare for, at vi nåede at overføre hverken for megen arbejdskraft eller for megen kapital til de producerende erhverv, inden vi kan vente den redegørelse til efteråret.

Så smuttede denne her gamle tese om, at man ikke må investere i produktion i en højkonjunktur, med i redegørelsen. Det, gætter jeg på var en fejl, for jeg tror, handelsministeren udmærket godt ved, at maskininvesteringer i en højkonjunktur kan være udmærket — og hvis ikke, så kan det læses i den sidste rapport fra vismændene.

Ministeren erkender i sin redegørelse, at investeringerne i industrien ikke har haft et tilfredsstillende omfang de senere år. Jeg synes nok, vi må sige, at vi har et fælles ansvar i folketinget for, at vi ikke mere åbent har diskuteret, hvordan vi ønsker industrien og den større handel skal finansieres fremover. Der har jo været et bredt politisk flertal for en udjævning af indkomst-

[Dagmar Andreassen.]

erne og en spredning af kapitalværdierne, og det har man sigtet efter, i hvert fald når det drejer sig om byerhvervene, og også med stort held. Jeg må vel have lov at sige, at det har været mindre målbevidst, når det drejede sig om de kapitalværdier, som fast ejendom repræsenterer.

Men samtidig med at man har ført denne politik, har man glemt at diskutere, hvordan man så ville finansiere industrien, den industri, der kræver større og større kapital, hvis den fortsat skal hæve produktionen med faldende manuel arbejdsindsats. Hvad har så konsekvensen været? En stadig stigende del af vor samlede opsparing bliver investeret i huse, institutioner og landbrug og en stadig mindre del i de producerende erhverv. Og ingen kan vel for alvor tro på, at vi på den måde kan holde et konkurrencedygtigt erhvervsliv. Samtidig oplever vi beklageligt ofte, at virkelig gode virksomheder opkøbes af udenlandske koncerner, simpelt hen fordi der ikke er fornødne midler til anlægskapital på det danske kapitalmarked. Eller måske, sagt på en anden måde: de midler, der er, er bedre anbragt i obligationer eller direkte i fast ejendom.

Vi kan i det radikale venstre godt være enige med ministeren i, at det er urealistisk, at byerhvervene skal have eller kan få en indtjening, der er så stor, at de bliver selvfinansierende, men er det meningen, at det fortsat skal være mere attraktivt at investere i jord og bolig end i produktion?

Forslaget til ØD skulle vel nok have afhjulpet dette problem, men jeg vil gerne have lov at sige, at når ministeren beklager, at det har fået en så unuanceret behandling, er det faktisk regeringens eget ansvar. For det første satte man en forkert etiket på hele sagen, og selve forslaget var behæftet med så mange uheldige bivirkninger, at det simpelt hen ikke duede. Men vi vil godt i det radikale venstre være med til at diskutere en eller anden form for samfundsopsparing til erhvervsinvesteringer, hvis ikke vi kan finde frem til ordninger, der gør det attraktivt nok for den enkelte frivilligt at investere i produktion. Men det må gøres, så fordelene ved et liberalt erhvervsliv bevares. Samfundsmidler må efter det radikale venstres opfattelse ikke tvinges ind i eksisterende virksomheder, men skal stå som et

tilbud til dem, der mangler penge, og pengene skal udlånes gennem eksisterende kreditinstitutioner, så alene økonomien i virksomheden er afgørende kriterium.

Hvad er så målsætningen med hele erhvervsstrukturen i Danmark? Danmark er jo endnu i dag kendetegnet ved at have mange mindre industrivirksomheder. Ifølge den lille publikation „Industriens hovedtal for 1972“ havde vi i 1969 6.033 industrivirksomheder, hvoraf 4.425 havde under 50 ansatte. Det vil altså sige, at 75 pct. af de virksomheder, som går under betegnelsen industrivirksomheder, havde under 50 ansatte, og kun 89 havde over 500 ansatte. Og selv om der nok har været en tilbøjelighed til at tro, at mindre erhvervsvirksomheder var mindre konkurrencedygtige, så er det ikke en regel, der generelt kan holde. På masser af områder er de konkurrencedygtige, men vi kan gøre meget for at udrydde dem, hvis vi vil dem til livs.

Vi har også i Danmark en masse mindre håndværksvirksomheder. Vil vi af med dem? Eller vil vi give dem en chance? Selv om det i dag er kendt, at i hvert fald for de ansatte er klima og trivsel bedst i de små firmaer, vil det radikale venstre nøjes med at sige, at der bør tilstræbes en politik, som er neutral over for virksomhedsstørrelser. Men en sådan politik har jo ikke været ført. Vi har lagt administrative byrder ud, der virker forvriddende, idet de vejer langt tungere på mindre virksomheder. Der er heller ikke skattemæssig neutralitet imellem de forskellige virksomhedsformer, og det er uheldigt, fordi start meget ofte sker i et personligt ejet firma. De medarbejdende hustruer behandles skattemæssigt på en måde, der også diskriminerer. Jeg ved godt, at en del af disse ulemper kan afskaffes, hvis man laver aktieselskaber eller anpartsselskaber. Men skal man i grunden tilstræbe, at enhver håndværker laver anpartsselskab? Modsat med hensyn til de store virksomheder, hvor der jo er adskillige eksempler på, at vi fra samfundets side har givet direkte subsidier og stadig gør det.

Det kan godt være, at der ikke er så megen uoverensstemmelse partierne imellem, eller i hvert fald imellem regeringspartiet og det radikale venstre. Flere af de erhvervslovsforslag, handelsministeren har fremsat, kunne tyde på, at der ikke i hvert fald mel-

[Dagmar Andreassen.]

lem socialdemokratiet og det radikale venstre er så stor forskel i sigtet med erhvervsstrukturen; her tænker jeg specielt på loven om teknologisk service. Men så er der jo andre ministre, der fremsætter lovforslag, som godt kan få os til at tvivle, og her tænker jeg bl. a. på lovforslaget om økonomisk demokrati.

Hvis vi alle ønsker, at der skal være et godt klima for start af virksomhed og en mulighed for, at små virksomheder kan vokse sig store, skal der tages hensyn til det ved udarbejdning af administrative byrder, skatteregler og finansieringsmuligheder. Vi tror på, her som så mange andre steder, at en vis fornyelse er nødvendig, hvis bestanden skal holdes sund, og det er ofte de relativt unge virksomheder, der bidrager mest til valutaindtjeningen.

Men der skal ikke på noget tidspunkt herske tvivl om, at selv om vi tror på samarbejdet imellem den offentlige og den private sektor, vil det radikale venstre ikke væk fra det markedsdirigerede samfund, et samfund, hvor det frie initiativ og det frie forbrugsvalg under skyldig hensyntagen til samfundet som helhed dirigerer produktionen.

Vi tror simpelt hen ikke på, at en lille gruppe mennesker her på Christiansborg eller noget andet sted skal bestemme, hvad folket eller vælgerne skal bruge deres penge til. Vi har vores store medansvar for, at vi har lagt beslag på halvdelen af skatteydernes penge, og her er vi parat til at overveje at stille folk mere frit i forbrugsvalg. Men for det, der er tilbage, når skatten er betalt, vil vi i hvert fald ingen dirigering.

Når vi trækker det så stærkt frem, skyldes det, at vi har vores store tvivl om, hvor socialdemokratiet befinder sig i det spørgsmål, og det har socialdemokratiet til syvende og sidst måske også selv. Vil socialdemokratiet bygge på det private initiativ, eller vil socialdemokratiet dirigere erhvervslivet? Udformningen af forslaget om økonomisk demokrati tyder på det sidste. Men med al den snak om samarbejde var det rart at få en klar tilkendegivelse, hvis ellers man er færdig til at give den inden for socialdemokratiet. Det vil interessere os i det radikale venstre, og det vil måske også interes-

sere mange af dem, der hidtil har stemt på socialdemokratiet.

Ministeren mener, at de resultater, dansk industri har opnået, er tegn på, at der ikke er noget dårligt erhvervsklima i Danmark. Det er vel nok en dristig slutning. Finansieringsmulighederne har vi været inde på — de er ikke gode nok — men klima er jo andet end penge, og hvad politisk klima angår, står der meget tilbage at ønske.

Politisk har socialistisk folkeparti og mange socialdemokrater og også grupper endnu længere ude til venstre set en interesse i at forsøge at gøre erhvervslivet supekt. Men jeg tør da ikke påstå, det altid har været mod bedre vidende, at der er grupper i samfundet og medlemmer her i salen, der ved enhver lejlighed mistænkeliggør handelen og de producerende og især industrien; det kan jo være, de selv tror på, at de fleste ulykker stammer derfra. Det pudsige er bare, at den hårdeste kritik som regel kommer fra grupper, der selv er helt afhængige af den industrielle vækst, og hvis hårdeste straf ville være, hvis de fik alle profitsøgende menneskers hoved på et fad.

Mange socialt bevidste mennesker har gennem deres udgiftspolitik været med til at stille yderligere krav til de producerende erhvervs effektivitet, krav, der er så store, at ikke så få har måttet give op, uanset hvor de er placeret i virksomheden, og det er noget, der ofte resulterer i, at de også kommer til at belaste det sociale system. Vi er her inde i en ond cirkel, som vi må søge at få brudt. De samme mennesker ser heller ikke, at dette føle erhvervsliv danner den økonomiske baggrund for deres eget virke, og det er måske nærmest en tragedie.

Selv om jeg ikke regner med, at denne debat ændrer ret meget, er det mit håb, at den vil bidrage til, at tågen over tingenes sammenhæng letter, og at det må blive en årlig tilbagevendende begivenhed, at vi fører en sådan debat.

Frandsen: Den redegørelse, vi drøfter i dag, er behagelig at få nu, både fordi, som også handelsministeren siger, vi har haft en debat ude omkring i erhvervslivet, vi har hørt en række kritiske kommentarer til den politik, der føres fra regeringens og fra folketingets side, men også set ud fra et andet

[Frandsen.]

synspunkt, nemlig at det er første gang, vi får drøftet hele erhvervspolitikken efter vores indtræden i EF. Og ligesådan kan vi sige, at debatten kan bruges som en slags statusopgørelse over den politik, regeringen har ført omkring erhvervslivet, idet det nu snart er afslutningen på den anden folketingsssamling, hvor vi har haft en socialdemokratisk regering, som er blevet anbefalet af socialistisk folkeparti.

Hvis man tager det første først, altså vores indtræden i EF, må man nok sige, at det er lidt andre toner, vi hører nu end før dansk indtræden i fællesmarkedet. Vi hørte en række argumenter fra erhvervslivets side, fra industriens side om, hvor meget det ville koste, hvis vi ikke kom ind i fællesmarkedet, og hvor meget man ville vinde ved at gå ind i fællesmarkedet. Nu bagefter hører man en række ting, som svarer til det, vi altid får at vide, nemlig at erhvervslivet mangler penge, at erhvervslivet bliver dirigeret på en uheldig måde fra regeringens og folketingets side. Det vil altså sige, at vores indtræden i fællesmarkedet i hvert fald ikke har ændret den holdning, der altid har været i erhvervslivet, nemlig en mere eller mindre utilfredshed med, at regeringen og folketinget blander sig i forholdene. Vi ser, at man fortsat kræver forbedrede afskrivningsregler, vi ser også, at spørgsmålet omkring økonomisk demokrati har affødt en række kritiske og efter min mening ganske urimelige bemærkninger fra erhvervslivets side om, hvilke uheldige følger det vil have.

Indtræden i EF har altså ikke medført den forbedring af erhvervslivets forhold, i hvert fald ikke efter deres eget udsagn; det, vi har kendt til efter vores indtræden i EF, har været en prisbølge, det har været stigninger specielt på fødevarerpriser, og det var der ikke ret mange der talte om, inden vi trådte ind i EF. Og specielt det, manden på gulvet, som fru Dagmar Andreasen omtalte før, tænker på ud over skattebyrden, det er så sandelig også de prisstigninger, vi har fået på fødevarer, og de er jo også affødt af vores indtræden i fællesmarkedet.

Men hvis man ser på, hvordan erhvervslivets forhold har været siden nytår, og ikke bare tager de udtalelser, der er kommet fra erhvervslivets folk, viser det sig trods alt, at

udbytteerne har været nogenlunde, at der har været mulighed for at udstede friaktier, hvilket jo heller ikke er tegn på, det går alt for dårligt, og der har været nogle pæne stigninger på aktiekurser; altså er der en række ting, som ikke tyder på, at erhvervslivets forhold mere nøgternt vurderet er alt for dårlige. Det vil altså sige, at vores indtræden i fællesmarkedet måske har hjulpet dem lidt, og i hvert fald må man nok også sige, at den politik, som føres fra regeringens og folketingets side, heller ikke har gjort forholdene helt umulige for dem.

Men de ting, som vi skal drøfte i denne forbindelse, er ikke, hvordan kurserne har været på børsen, og hvordan udbyttet har været for aktionærerne; det må være, hvordan forholdet er for alle de mennesker, der er beskæftiget i erhvervslivet, men også for, hvordan det er for os alle sammen. For når vi skal drøfte erhvervslivets forhold, må det være hele samfundets forhold; vi skal ikke bare vurdere det på, hvordan en gruppe, som i øjeblikket mere eller mindre ejer erhvervslivet, har det med hensyn til indkomst. Og dér kan man nok sige, at forskellen i indkomst og formuer til trods for den udligningspolitik, der er blevet ført igennem mange, mange år, ikke har ændret sig: indkomst- og formueforskellen her i landet er fortsat den samme, som den altid har været. Hvis man vil ændre denne forskel, må man derfor finde frem til mere effektive metoder til at ændre den, og dér mener vi, at en af vejene er en form for det, man kalder økonomisk demokrati. Men vi mener altså ikke, at regeringens vej er den helt rigtige; det vil jeg vende tilbage til senere.

Det vil altså sige, man må konkludere, at vores indtræden i EF ikke har givet den helt klare opblomstring for erhvervslivet, og at den ikke har medført de ventede goder for forbrugerne; tværtimod har forbrugerne måske nok mærket nogle indkomstfremgange, men primært har de mærket nogle virkelige store prisstigninger.

Det andet, jeg vil tage op, er, hvad regeringen har gjort for erhvervslivet i de sidste 1½ år. Der er gennemført en række fornuftige love, som har vundet stort set bred tilslutning her i folketinget. I denne folketingsssamling har vi gennemført lov om teknologisk service og lov om statens tekniske

[Frandsen.]

prøvenævn, og vi har i dag haft anden behandling af lovforslagene om aktieselskaber og anpartsselskaber.

De to første love kunne socialistisk folkeparti fuldt ud tiltræde, men om lovforslagene om aktie- og anpartsselskaber må vi sige, at dér havde vi ønsket videregående ting. Men i erkendelse af, at flertallet ikke ville gå så langt, accepterede vi de fremskridt, som ligger deri, og som afgjort er fremskridt. Men vi håber, at vi snart kan vende tilbage til ændringer af aktieselskabsloven, som medfører endnu større åbenhed og at indflydelsen for de ansatte udstrækkes til endnu flere virksomheder, så det ikke bare er selskaber med over 50 ansatte, men endnu flere virksomheder bliver indbefattet, og indflydelsesområdet udstrækkes i de enkelte virksomheder.

Med hensyn til de forslag, som bebudes i redegørelsen, vil jeg sige, at det er glædeligt, at der kommer en bank- og sparekasselov, som tager nogle af de problemer op, vi har set i det forløbne års tid, og vi regner også med, at spørgsmålet om offentlig repræsentation i bankerne kommer med igen; det var beklageligt, vi ikke kunne nå det i denne folketingsssamling, og det skulle vi altså gerne nå i næste folketingsssamling.

Endvidere er der bebudet — hvilket jeg også regner med bliver et afgjort fremskridt — ændringer i forbrugerlovgivningen.

Vi har også i det forløbne 1½ års tid behandlet spørgsmålene om erhvervsfond og om egnsudviklingsstøtte, og dér føler jeg anledning til at komme med nogle generelle betragtninger. Det er to former for støtte, som samfundet giver erhvervslivet, og det er et spørgsmål, om vi giver dem under rigtige betingelser. Spørgsmålet er, om vi ikke fra samfundets side bør stille klare betingelser til den form for støtte, som medfører, at man ikke anvender alle former for forretningsmetoder. Fra tid til anden kan man i pressen se beskrivelser af virksomheder i u-landene, som fører en politik ved hjælp af erhvervsfondsstøtte, der ikke kan være i overensstemmelse med den almindelige danske politik, og det samme må nok siges om nogle af de virksomheder, der får egnsudviklingsstøtte.

Jeg vil derfor gerne bede om ministerens kommentarer specielt til den egnsudvik-

lingsstøtte, der gives til visse virksomheder i Thy, som har været omtalt i dagbladet Information, hvor det er beskrevet, at virksomheder fører en erhvervs politik, som kan være uheldig for udviklingen i området, og som derfor heller ikke kan siges at være i overensstemmelse med det, der er den generelle politik her i landet, og som har folketingsstøtte.

Men når vi så går over til det, som nok er det mere beklagelige, nemlig hvad regeringen ikke har nået endnu, og som vi må håbe at regeringen vil nå i de kommende et eller to år, eller hvor lang tid regeringen sidder, ja, så kan man jo vende sig til socialdemokratiets 4 års program, hvor der står en række ting om erhvervs politikken. Der står bl. a., at det private kapitalmarked må tilpasses den samlede økonomiske politik, og der står videre, at de generelle retningslinjer for den knappe kapitalmængdes anvendelse skal ske ved samfundet.

Derfor kan jeg ikke lade være med at vende mig til det spørgsmål, om regeringen snart vil gennemføre en virkelig form for kapitalstyring her i landet og ikke nøjes med det, vi fik for 1½ år siden, nemlig et kapitalmarkedsråd, som jo kun har meget begrænsede beføjelser.

Socialtisk folkeparti er tilhænger af, at hele kapitalmarkedet kommer under samfundets kontrol, at det bliver regeringen under ansvar over for folketingsstøtte, der skal give de generelle retningslinjer for hele kapitalmarkedet. Det skal ikke være sådan, at udlånsvirksomheden her i landet bestemmes af mere eller mindre tilfældige banker og andre finansieringsinstitutioner, som nødvendigvis må føre snævre profithensyn — det er nødvendigt, at man tager hensyn til renten og kun renten. Derfor ønsker vi, og vi håber også, at det efterhånden må blive regeringens politik, at man fra samfundets side siger, at efter de og de generelle retningslinjer bør lånene gives.

I den forbindelse mener vi, det er væsentligt, at man tilgodeser, som der har været tale om tidligere, forskellige sektorer, at man sikrer, at industri og håndværk og handel på forskellig vis får den støtte, som er nødvendig. Men vi mener også, det er vigtigt, at man anlægger en egns- og landsplanlægning, at man tilgodeser miljøhensyn og beskæftigelses hensyn. Det kan ikke være

[Frandsen.]

meningen, at ganske uanset hvilken type virksomhed der er tale om, hvilken form for produktion der foretages, og under hvilken former den foretages, skal der ydes lån. Det må være rimeligt, at vi fra samfundets side siger, at visse typer virksomheder skal have større lån end andre, for dem er vi interesseret i at prioritere højest. Der kan være tale om, at nogle virksomheder ikke er tilstrækkeligt miljø- og sikkerhedsbetonede, og derfor må man også anlægge andre kriterier over for dem.

I øjeblikket anlægges kriterierne alene af finansieringsinstitutter og banker, og det vil altså sige efter rene profitinteresser. Dér mener vi altså, det er vigtigt, at det bliver efter samfundets interesser, og at det netop bliver pointeret, at det er folketinget og regeringen, der har ansvaret for dem. Det er nu engang folketinget og regeringen, der har ansvaret for den øvrige økonomiske politik her i landet, og så er det lidt underligt, at man lader mere eller mindre stå til med hensyn til en meget stor del, som kontrolleres af banker og andre finansieringsinstitutter. Det er ting, som allerede stod i socialdemokratiets 4 års program, men som vi altså ikke rigtig har set noget til siden.

Hvad der også videre står om i socialdemokratiets 4 års program, og som vi også kan tilslutte os, men som vi heller ikke har set noget til, er en samfundsejet investeringsbank. Der står også, at man ønsker investeringsafgifter på bankfilialer, forsikringsselskabers byggerier og sådan noget, så at man undgår for meget prestigebyggeri.

Der står videre, at man ønsker en effektivisering af monopollovgivningen; det er ting, man har talt om, men bare ikke gjort noget ved. Og dér er altså spørgsmålet: kan vi regne med, at regeringen vil gøre noget dér? Vi skal i hvert tilfælde nok minde regeringen om det fremover, og den vil få vores støtte, når engang forslagene bliver fremsat.

Det vil altså sige, at socialdemokratiet på det tidspunkt tydeligt sagde, at det er ikke alene et spørgsmål om, at det offentlige bruger for mange penge, det er mere et spørgsmål om, at investeringerne skal anvendes rigtigt. Der er desværre ikke så forfærdelig meget af det i ministerens redegørelse, men mere om, at det offentlige bruger

for mange penge. Og talen om et pusterum, der nu er påkrævet med hensyn til øgede udgifter også på det sociale område, synes vi ikke rigtig harmonerer med det, man tidligere sagde.

Fra socialistisk folkepartis side kan vi sige, at vi er klar over, at der er en række ting omkring det offentliges udgifter, som nøjere kan undersøges, og vi kan begrænse visse ting. Men at sige, at det nu er dér, der alene skal bremses, og at det ikke også er med hensyn til erhvervslivet og med sikring af, at de penge, som findes i erhvervslivet og alene dirigeres næsten af erhvervslivet, ikke også skal ind under den almindelige kontrol, det kan vi ikke acceptere. Og når man nu taler om et pusterum også på det sociale område, virker det lidt underligt mindre end et halvt år efter vores indtræden i EF, hvor man netop fremhævede, at en forudsætning for fortsat social fremgang var, at vi trådte ind i EF, og hvor man fremhævede, at de økonomiske gevinster, vi ville få af vores indtræden i EF, ville medføre øget social fremgang.

Erhvervsorganisationer og også partier her i folketinget har angrebet regeringen for de tanker, den har fremlagt omkring økonomisk demokrati. Dertil kan jeg sige — vi skal selvfølgelig ikke nu have den debat derom, som vi tidligere har haft her i folketinget — at de angreb, som er kommet fra forskellige erhvervsorganisationers side og fra visse partiers side, kan vi fra socialistisk folkeparti ikke dele. De ting, som vi har imod regeringens tanker omkring økonomisk demokrati, går i en anden retning.

Når handelsministeren i redegørelsen siger, at forslaget til ØD har det dobbelte sigte at sikre den nødvendige kapitalopsparing i virksomhederne og samtidig skabe et bredere fundament i ejermæssig henseende, så må vi sige, at nok er det rimeligt at se på at få en større opsparing til erhvervslivet, men der må da kun være tale om en opsparing, som nu skal være kollektiv i stedet for at være privat opsparing. Hvis tankerne omkring ØD skal medføre en større løntilbageholdenhed — for der kan jo være tale om, at hvis opsparingen øges, skal lønmodtagerne vise tilbageholdenhed — ja, så kan vi ikke acceptere det. Derfor er vores målsætning omkring en demokratisering af økonomien, omkring en lønmodtagerfond, at det

[Frandsen.]

skal være et led i den almindelige samfundsstyring af kapitalen, at det skal bruges for lønmodtagerne til at styrke dem i kampen for øget arbejdspladsdemokrati og endelig, og ikke mindst, at det skal sikre lønmodtagerne en øget værditilvækst fra virksomhederne. Netop hvad angår denne målsætning er vi fuldt ud enige med regeringen i, at det er afgørende, at der, hvis vi ønsker at foretage udligning i indkomst- og formueforskellene, overføres værditilvækst på den ene eller den anden måde i virksomhederne fra arbejdsgiverside til lønmodtagerside.

Da vi behandlede regeringsforslaget om ØD her i folketinget, fremhævede jeg på socialistisk folkepartis vegne, at vi ikke kunne være med til at gennemføre forslaget i denne folketingsssamling, dels ud fra den betragtning at der var en række uafklarede problemer omkring en lønmodtagerfond, dels ud fra den betragtning, at forståelsen i befolkningen ikke var tilstrækkelig, dels at det var afgørende, at fonden blev indrettet på en rigtig måde: det måtte sikres, at der virkelig ville blive tale om, at pengene blev overført til lønmodtagerne ikke som kontanter, men mere ved, at man overførte værdiandele fra virksomhedsindehaveren til lønmodtagerne, sådan at vi fik en udligning af formueforskellene. Endelig som en yderligere betingelse, at fonden blev styret så nær gulvet som overhovedet muligt, at lønmodtagerne følte, det var en del af noget, de havde med at gøre.

De betænkeligheder, vi havde dengang, håber vi efterhånden kan blive ryddet af vejen ved, at den oplysningskampagne, som man har sat i gang fra fagbevægelsens side, efterhånden bærer frugt, sådan at vi i næste folketingsssamling kan vedtage et forslag om lønmodtagernes medindflydelse i virksomhederne, om, at samfundet får en større styring af kapitalen, og i det hele taget at lønmodtagerne får en større del af værditilvæksten.

Vores betingelser yderligere for en lønmodtagerfond var, at også arbejdspladsdemokratiet og kapitalstyringen skulle gennemføres. Hvor mange af de ting, der kan komme allerede i næste folketingsssamling, ved vi ikke, men i hvert tilfælde er det nødvendigt, at væsentlige dele af dem kommer. Hvis man i denne folketingsssamling kunne

sige, at socialistisk folkeparti var betænkelig ved at gennemføre en lovgivning om økonomisk demokrati, så kan jeg sige, at vi håber på, at vi i næste folketingsssamling kan gennemføre det, som vi ikke kunne gøre nu, og at befolkningen efterhånden har fået den fulde forståelse for, at hvis de ting gennemføres rigtigt, vil det være en afgørende landvinding.

Visse erhvervsorganisationer og også partier her i folketinget i dag har klart givet udtryk for kritik af regeringen for en række af de ting, der er sket vedrørende den almindelige økonomiske politik, og jeg kan da også sige, at socialistisk folkeparti heller ikke er tilfreds med alle de ting, der er sket i den forløbne 1½ års periode, men kritikken går naturligvis på noget andet: det, vi vil bebrejde regeringen, er, at man ikke har gennemført en række af de ting, som socialdemokratiet bebudede i oppositionsperioden. Det drejer sig, som jeg har været inde på før, bl. a. om en styring af kapitalmarkedet og en kontrol med priserne. De to ting er totalt blevet svigtet af regeringen i det forløbne 1½ år, og det er altså afgørende for os, at man efterhånden får taget fat på de ting.

På socialistisk folkepartis landsmøde for nylig vedtog vi et program om en demokratisering af økonomien, et program som vi mener løser en række af de samme problemer, som regeringen har fremlagt mere eller mindre i diskussionsform, noget i lovform. Det drejer sig netop om, at vi får en samfundsstyring af hele kapitalmarkedet, herunder at vi får fuld kontrol med Nationalbanken, at vi får en række reformer igennem omkring arbejdspladsdemokratiet, at vi gennemfører en række af de ting, som man igennem mange år har haft som krav fra arbejdspladserne; hvis man ikke kan gøre det ved overenskomstforhandlinger, må det være et flertal her i folketinget, som kan gennemføre det. Endvidere at man gennemfører en lønmodtagerfond, og at en lønmodtagerfond netop ses i sammenhæng med udbygningen af kapitalstyringen og udbygningen af arbejdspladsdemokratiet. Endelig er der spørgsmålet om en effektiv priskontrol her i landet. Disse ting kan nok gennemføres mere eller mindre delt, men for at de virkelig kan være effektive, er det nødvendigt, at de gennemføres sammen.

[Frandsen.]

SF kan tilsige støtte til regeringens politik, netop når regeringen fremlægger nogle af de synspunkter, som kom frem i oppositionsperioden, og vi skal altså nok hjælpe til med at huske på, at det har været socialdemokratiets program som oppositionsparti; vi håber altså også, det efterhånden bliver det igen som regeringsparti.

Til allersidst vil jeg minde ministeren om det spørgsmål, som kom fra fru Dagmar Andreassen, spørgsmålet om, hvorvidt socialdemokratiet vil støtte det frie initiativ eller dirigere erhvervslivet. Jeg vil ikke stille det så firkantet op, jeg vil nærmest stille det spørgsmål, om regeringen virkelig vil tage effektivt fat på at understrege, at det er samfundets politik, der skal være gældende, det er folketinget, som bestemmer på en række områder med hensyn til styringen og med hensyn til at kontrollere priserne, at det er samfundet, der har ansvaret, og det dermed også er folketingets ret og pligt at bestemme vedrørende disse ting. Hvis det er regeringens politik, kan regeringen få socialistisk folkepartis tilslutning dertil, men en række af de synspunkter, som er kommet til udtryk fra højre side af salen i dag, er ikke ting, som vi kan tilslutte os, og hvis regeringen vælger at følge den politik igennem, bliver det altså uden socialistisk folkepartis tilslutning.

Knud Thomsen: Jeg ville gerne inden for denne erhvervsdebats rammer sige nogle ganske enkelte ord, som jeg vel bedst kan rette til søfartsministeren.

Forholdet er jo det, at jeg godt kan sige uden at røbe tidligere embedshemmeligheder, at man i handelsministeriets søfartsafdeling har liggende noget af et evighedsproblem, som jeg meget nødig så skulle blive ved at være et evighedsproblem. Det drejer sig om det udtømmelige emne om de meget høje indregistreringsafgifter, som danske rederier må betale, navnlig i forhold til norske og britiske rederier.

Jeg forstår og kender handelsministerens

vanskeligheder i den henseende, fordi vi jo i enhver form for regering også har en finansminister, der har et ord at sige i den sag. Ministeren kan også sige: ja men der blev ikke gjort noget ved det i min forgængers tid. Dertil vil jeg sige, at jeg arbejdede meget med problemet, og problemet er ikke blevet mindre, hr. søfartsminister, med størrelsesordenen af de skibe, der efterhånden bygges. Jeg tror, at problemet bør blive genstand for en drøftelse mellem handelsministeren og finansministeren.

Sammenhængende hermed vil jeg nævne et problem, der ligger klos op ad det, nemlig forholdet mellem skibstilsynet på den ene side og fabrikkstilsynet på den anden side; de to organer svarer jo mere eller mindre til hinanden. Det sidste er mig bekendt praktisk taget rent statsfinansieret, mens en del af erhvervet bærer praktisk taget alle udgifter ved skibstilsynet. Hvis altså søfartsministeren ved lejlighed vil tale med sin gode ven finansministeren om disse forhold — jeg tror, de trænger til at blive drøftet, og mere skal jeg ikke gøre ud af det i dag — kan han også minde finansministeren om noget, der hedder selvassurancefonds, som interesserer Rederiforeningen meget, og hvorved der i alt fald kunne spares en del valuta. Jeg skal ikke gøre mere ud af dette, men jeg har gerne villet have, at det blev sagt ved denne lejlighed, for at det i alt fald ikke skal gå helt i glemmebogen.

Yderligere er der et mere almindeligt punkt, som jeg vil sige et par ord om. Det er den polemik, kan man jo næsten kalde det, der er foregået i dagspressen med udtalelser fra en række generalforsamlinger, årsberetningerne fra en række af vore store selskaber og de svar, der er givet herpå, dels fra statsministerens side, dels fra andre ministres side og fra anden politisk side. Fælles for, hvad der blev sagt på disse generalforsamlinger, var jo i alt fald én ting, nemlig henstilling til regeringen om at lade sine ØD-planer falde i alt fald i deres nuværende form, de ville på det alvorligste forstyrre erhvervsklimaet. Herpå er der nu igen sva-

[Knud Thomsen.]

ret, at man måtte opfatte dette som trusler om fraflytning fra landet, og der er ligeledes henvist til de ret store overskud, fandt man, som selskaberne trods alt var i stand til at præstere.

Jeg tror, at der i den første henseende foreligger noget af en misforståelse. Jeg har ikke set noget i disse beretninger, der kunne opfattes som trusler om fraflytning fra landet, men man må jo huske på én ting, og det er, at erhvervsstrukturen, de nuværende anlæg osv. osv., ikke er noget statisk, men noget, der i et progressivt erhvervsliv stadig væk er underkastet udviklingen. Man tager nye produktioner op, man indretter nye afdelinger osv., og hver gang man i et EF-Europa skal gøre dette, kan man jo vanskeligt bebrejde erhvervslivet, at det undersøger, hvor man finder det gunstigst mulige klima, som jo omfatter særdeles mange bestanddele for sådanne udvidelser. Og er der dér en meget betydelig forskel mellem det danske erhvervsklima på den ene side og andre EF-landes erhvervsklima på den anden side, vil det jo uanset alt det ubehag, der kan være ved at udvide i udlandet, nødvendigvis kunne tvinge en række virksomheder, der jo har ansvaret for den bedst mulige placering af de midler, der er til rådighed, andre steder hen end her i landet. Det er det, der er blevet sagt, og det er rigtigt. Men det er ikke en trussel om at flytte til udlandet.

Dernæst henvisningen til de gode regnskaber, der, jeg havde nær sagt trods alt er blevet præsteret fra en række af vore dygtige selskabers side. Ja men det skal dog ikke bebrejdes selskaberne, at de uanset forholdene, uanset en kraftig konkurrence med det offentlige om både arbejdskraft og kapital har formået at bringe et godt resultat frem. Jeg forstår slet ikke, at man så at sige vil kritisere, at overskuddene har været så pæne og gode, som de er. I en række af de lande, hvor jeg færdes, gælder det hele samfundet igennem, at man glæder sig over og er stolt, når éns erhvervsliv har præsteret noget godt, og jeg finder det ikke rigtigt, at det herhjemme fra højeste og meget høj politisk side på den måde indirekte kritiseres, at erhvervslivet tjener penge. Det er dog trods alt det, der gavner den almindelige velfærd her i landet.

Jeg har lyst til at sige i al almindelighed om handelsministerens redegørelse forleden dag, at man fristes til at anvende det gamle ord om regeringens erhvervspolitik: det gode, de vil, det gør de ikke, og det onde, de ikke vil, det gør de.

Handelsministeren (Erling Jensen): For at undgå enhver mytedannelse i denne debat vil jeg gerne indledningsvis pege på et par enkelte hovedovervejelser.

For det første vil jeg understrege, at inden for mit arbejdsområde, inden for den egentlige erhvervslovgivning for byerhvervene, det være sig industri, håndværk, handel og søfart, har der ikke i denne samling foreligget noget som helst selvstændigt forslag fra noget oppositionsparti, hvorfor det ikke har været os muligt at have nogen negativ indstilling over for sådanne eventuelle forslag.

For det andet vil jeg gerne pege på, at af de 13 egentlige erhvervslovgivningsforslag, der er fremsat af mig, er i dag de 12 behandlet på en sådan måde, at de enten er vedtaget eller har været til anden behandling. Hvad er resultatet af denne behandling? At 11 af de 12 er enstemmigt vedtaget af hele dette folketing, og at det resterende ene har fået et overordentlig stort flertal og til gengæld en overordentlig kraftig erhvervsopbakning.

Erhvervene har været rådspurgt om alle disse love. Erhvervenes erfaringer er indgået i disse loves formulering både ved fremsættelsen og ved behandlingen, indtil de blev endelig lov, og jeg tror, jeg har lov at sige, at i dag betragter erhvervene hovedprincipperne i samtlige disse love som noget, erhvervene kan tilslutte sig og være glade for.

Hvad er det så, der er problematikken omkring vores erhvervsliv? Det er, som jeg tillod mig at sige i min erhvervsredegørelse, koncentreret til 2 problemer, nemlig resourcefordelingen og regeringens forslag om økonomisk demokrati. Og hvad viser denne debat? At vi er enige omkring problematikken om resourcefordelingen, at vi har en fælles holdning til, at den p-plan II, der kommer nu til efteråret, skal efterfølges af holdninger, der giver erhvervene en bedre prioritetsstilling i både mandskabsfordeling og kapitalfordeling, end de hidtil har haft.

Jeg ved, at jeg fra nogens side er blevet

[Handelsministeren.]

bebredet, at vi så ikke gør noget ved det i dag. Jeg tror da, man er enig med mig i, at det tidligste tidspunkt, der kan gøres noget på, er, når den nye samling begynder, og jeg skønner, at samtidig med at den nye samling begynder, har vi p-plan II forelagt for os som et værdifuldt udgangspunkt for at komme videre.

Hvad er vort andet hovedproblem? Det er det økonomiske demokratis gennemførelse, og her er jeg blankt enig i, at der er en række politisk betonedede uenigheder både mellem erhvervene og regeringen og mellem de fleste politiske partier og regeringen.

Men må jeg ikke lige have lov at gøre opmærksom på, at det, der er uenighed om, heller ikke på dette punkt er målsætningen. Der er mig bekendt intet politisk parti med respekt for sig selv i denne sal, der ikke har fremsat forslag om noget, de kalder økonomisk demokrati. Det tyder på, at begrebet økonomisk demokrati møder samtlige politiske partiers velvilje. Der er heller ingen partier, der ikke har ment, at en spredning af ejendomsretten var både socialt rimelig og erhvervsmæssigt fornuftig. Altså er det udformningen af det økonomiske demokrati, vi reelt er uenige om, når vi taler erhvervspolitik. Var det ikke tiltalende, også over for omverdenen, at vi så kogte problematikken ned til dette problem?

Til hr. K. J. Mortensen vil jeg for det første sige, at jeg naturligvis er enig med ham i, at der såmænd var lige så stærke bemærkninger om givne erhvervsøkonomiske situationer tidligere, som der er nu, og jeg vil tilføje i den forbindelse, at jeg synes, det er rigtigt, at erhvervene reagerer. Det, der af og til kan gøre én ikke bedrøvet, men lidt ængstelig, er, om erhvervenes konkrete kritikpunkter får vægt nok, når de bredes ud som værende en generel skuffelse over en generel situation i stedet for at koncentreres netop dér, hvor erhvervene med megen ret peger på, at de har brug for en bedre placering.

Jeg er også enig i, at det, vi ønsker at gøre med f. eks. en erhvervsfremmelovgivning, er at give lige chancer og give lige udvikling, og at det bl. a. også må betyde, at de mindre erhvervsvirksomheder ikke skal have dårligere samfundsmæssige muligheder

for at udvikle sig end de større. Jeg er enig i, at vi skal have en fortsat ændring af erhvervslovgivningen, men understreger i den forbindelse, at vi har en forpligtelse — og denne forpligtelse har jeg allerede tilladt mig at opfylde — til i god tid at orientere erhvervene om, hvilke love de kan forvente. Vi har også en forpligtelse til — det har vi drøftet tidligere på dagen — at sige til erhvervene, at når vi laver deres lovgivning om, som det f. eks. i dag er på vej til at ske med aktieselskabsloven, sker det med et ønske om, at disse ændringer skal være radikale nok — undskyld udtrykket — til at holde tilstrækkelig længe til, at erhverv og medarbejdere kan vænne sig til at leve med dem og stole på dem.

Hr. K. J. Mortensen nævnte spørgsmålet om en erhvervsdebat, og jeg vil gerne understrege, at jeg er enig med ham i, at en placering i efterårssæsonen havde været mere rimelig, men der er jo ikke noget i vejen for, at vi aftaler med hinanden, at der kommer en erhvervsdebat forholdsvis hurtigt efter, at p-plan II foreligger, til genopfriskning af de problemer, vi her har drøftet.

Jeg synes også, jeg skal sige, at det faste erhvervsudvalg har været en overordentlig stor gevinst, ikke bare for den minister og det ministerium, der skal samarbejde med erhvervsudvalget om lovgivningen, men jeg tror, man roligt kan sige, at det for erhvervslivet er en fordel, at der samles en stadig stigende grad af erhvervsekspertise i et sådant udvalg. Vi har dér et ideelt forum, hvis vi vil fortsætte og uddybe denne debat.

Hr. Hans Kjær nævnte, at erhvervslivets største problem var den manglende forståelse. Det er jeg enig med ham i, og jeg vil gerne understrege, at f. eks. den aktieselskabslov, vi i dag har drøftet, er et samfundsmæssigt stykke værktøj til skabelse af en sådan større forståelse, og jeg er fuldstændig enig i, at det tjener intet formål at forgrove omtalen af erhvervsproblemer, således at nogen fejlagtigt måtte få den opfattelse, at det at have med erhvervsvirksomhed at gøre er noget mindre lødigt. Erhvervsvirksomhed er — det kan vi være helt enige om — en afgørende forudsætning for dette lands fremskridt og sociale udfoldelse, det er derfra, midlerne skal komme, og derfor er det at drive erhverv, når det drives

[Handelsministeren.]

sundt og rigtigt, som det sker i langt de fleste danske virksomheder, en samfundsgavnlig aktivitet, som vi bør påskønne.

Hr. Hans Kjær havde en bemærkning om, at når erhvervsudvalget og ministeren har været så enige i denne samling, som tilfældet er, er det, fordi de ajourføringer, der er sket, ville være sket uanset regeringen. Ja, det er det da, men nu skal vi heller ikke gøre tingene så fuldstændig ens, at man slet ikke kan se forskel. Vi må nok erkende, at den nye egnsudviklingslov kom noget hurtigere i kraft af en socialdemokratisk regering, og det er også blevet bekræftet meget stærkt i dag, at når vi får en ny aktieselskabslov i denne samling i hvert fald, skyldes det nok også et særlig stærkt pres fra den socialdemokratiske regering.

Men ellers skylder jeg ordførerne at bekræfte, at den debat, der foregår i erhvervsudvalget, efter min opfattelse er præget både af den erhvervsforståelse, hr. Hans Kjær efterlyser, og af den samarbejdsduelighed, som vi ønsker både i erhvervslivet og mellem erhvervsliv og samfund.

Hr. Hans Kjær nævnte igen de to hovedproblemer: økonomisk demokrati og ressourcefordelingen. Han sagde, at vi burde tage økonomisk demokrati af bordet. Jeg tror, det er rigtigere, at vi siger i tide, at nu har vi fået — jeg har brugt ordet pusterum ved flere lejligheder, så lad mig bruge det ved denne lejlighed også — nu har vi fået et pusterum, en tænkepause, en debatmulighedspause i et halvt år mere, lad os bruge den.

Det ville næppe være hverken helt hæderligt eller helt rimeligt, hvis vi tog tingene af bordet og pludselig lagde dem frem igen. Det er nok rigtigere, at vi siger: det er vor bestemte opfattelse, at der skal gennemføres en lov om begrebet økonomisk demokrati i næste samling, men vi er helt indforstået med, at udskydelsen har givet os en chance for nye drøftelser politisk, med arbejdsmarkedets parter og med erhvervene. Lad os tage de drøftelser og tage dem med et åbent sind fra begge sider og prøve at løse det problem, der hedder økonomisk demokrati, og som er ægte økonomisk demokrati, fordi det indeholder både en medejendomsret og en medbestemmelsesret.

Så sagde hr. Hans Kjær vedrørende spørgsmålet om ressourcefordelingen, at det hastede meget, og det er jeg ikke uenig i, men som sagt, sådan som tidstabellen i dag ser ud, kan denne forsamling tidligst drøfte nye initiativer i begyndelsen af næste samling. Og er det så ikke overordentlig værdifuldt, at vi ved næste samlings begyndelse kender den perspektivplan II, som denne regering har iværksat i skyldig accept af den perspektivplan I, den forrige regering tog sig af, men som ikke bragte os langt nok frem med hensyn til mulighederne for en endelig prioriteringsstilling.

Jeg skal derudover ikke kommentere hr. Hans Kjærs gennemgang af det konservative folkepartis forslag til erhvervsaktiviteter, men jeg vil gerne understrege, at det ikke må misforstås derhen, at jeg bare lægger dem væk. Jeg mener bare, at vi hver for sig kender hinandens holdning til netop det, der er markeret som værende programpunkter for erhvervspolitik, og jeg finder det rigtigt og rimeligt, at det indgår i den videre debat, men ikke i detaljer kommenteres på nuværende tidspunkt af mig.

Jeg er enig med hr. Jens Peter Jensen, når han siger, at vi hellere burde have haft denne debat først i samlingen, og jeg har bekræftet, at jeg gerne ser, at vi i første halvdel af næste samling får en fornyet og grundigere erhvervsdebat. Hvis vi måske ikke rigtig har fast tag på erhvervsdebattens form og indhold, kan det være, fordi det er så overordentlig længe siden, nogen har taget initiativet til en sådan erhvervsdebat.

Må jeg igen om problemet ressourcefordelingen sige, at jeg synes også, hr. Jens Peter Jensens bemærkninger giver udtryk for, at vi er enige om den fremtidige problemstilling. Hr. Jens Peter Jensen koncentrerede sig måske især om det forgangne. Jeg skal ikke gå ind i nogen lang debat om den særlige importafgift. Jeg tror, at når man har fået den tilstrækkeligt på afstand og mere afslappet kan vurdere dens virkning set i forhold til de traditionelle betalingsbalancendeunderskud over en årrække og ligeledes erindrer sig, at den eksisterede på et tidspunkt, da vi ikke var medlemmer af EF, vil man erkende, at den skabte en reel forbedring af den samlede betalingsbalancesi-

[Handelsministeren.]

tuation, uanset den lageropfyldning, der givet har fundet sted, efter at importafgiften var aftrappet.

Hr. Jens Peter Jensen havde også en hel del bemærkninger om socialdemokratiets indre problemer. Dem skal jeg ikke gå i detaljer med, men jeg vil sige, at det er mit indtryk — og jeg er jo sådan kommet tilløbende i hvert fald i den socialdemokratiske gruppe på et så sent tidspunkt, at jeg kan se på det med friske øjne — det er mit indtryk, at disse problemer tager sig fantastisk store ud udefra og er overordentlig små set indefra. Jeg håber, det samme er tilfældet i alle andre partier i denne sal.

Hr. Jens Peter Jensen nævnte, at økonomisk demokrati var et angreb på ejendomsretten. Skal vi ikke lige beskæftige os en lille smule med ejendomsretsbegrebet i grundlovens forstand. Der står, hvis jeg husker ret, at ejendomsretten er ukrænkelig, og at ingen kan tilpiligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenveilet kræver det og da kun mod fuldstændig erstatning. Men dette ØD-forslag indeholder ikke noget som helst om, at nogen skulle afstå noget, de ejer i dag. Det drejer sig kun om fordelingen af den fremtidige kapitaltilvækst, og det er noget helt andet.

Så nævnte hr. Jens Peter Jensen, at alle tanker om bedre afskrivningsregler var blevet kvalt. Nej, de er blevet udsat, og det er noget ganske andet. Der er af regeringen — og jeg erindrere lige om, at dette forslag om forbedrede afskrivningsregler var et regeringsforslag, det var ikke et forslag, der var fremsat af noget andet parti — der er af regeringen fremsat et lovforslag, hvis gennemførelse er blevet udskudt under henvisning til rigets almindelige økonomiske tilstand, men det er blevet markeret, og jeg vil gerne markere det yderligere, at i det øjeblik, da behovet for investeringer i erhvervslivet er større end besparelsesbehovet, føler jeg mig aldeles overbevist om, at dette lovforslag vil blive gennemført øjeblikkeligt.

Om prisloven må jeg have lov at sige, at det var vel karakteristisk, at det er den eneste lovgivning, den nuværende handelsminister er indblandet i, som hr. Jens Peter Jensen nævnte som noget ubehageligt, og jeg er enig heri. Det er ikke nogen god lov, men det er ikke mig, der har lavet den. Det, vi

diskuterer, er udelukkende, om jeg skal lave noget, der ikke har været for godt, om i en situation, hvor jeg tror at klimaet for at lave det tilstrækkeligt meget bedre ikke er godt nok, eller om jeg skal udskyde denne radikale omlægning til et tidspunkt, hvor jeg mener at klimaet er bedre. Det er ikke andet og ikke mere, jeg har foreslået. Jeg er ikke uenig i, at kalkulationsreglen i dens nuværende form, hvor den er knyttet til en bestemt og fjerntliggende dato, har været overordentlig besværlig at arbejde med for erhvervene, og jeg vil gerne i øvrigt erindre om, at den manglende forståelse for indtjeningens betydning, som hr. Jens Peter Jensen beklagede at monopolråd og monopoltilsyn gjorde sig skyldig i, er jo ændret og ændret kraftigt netop i denne regerings tid, men ikke af regeringen, fordi monopolloven og pris- og avanceloven nu engang er således tilrettelagt, at det er det monopolråd, hvori danske erhverv er overordentlig smukt og overordentlig dygtigt repræsenteret, der har beslutningsmyndigheden.

Så nævnte hr. Jens Peter Jensen i forbindelse med pengepolitikken og finanspolitikken mulighederne for erhvervslån. Der er to problemer knyttet hertil, så vidt jeg kan se. Det ene er, at man ved at spørge pengeinstitutter normalt får en redegørelse gående ud på, at erhvervslivet ikke har manglet penge. Jeg kan ikke vurdere, om det er rigtigt, men jeg mener at kunne huske, at også den for ganske nylig aflagte beretning fra Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk gav udtryk for, at man havde haft rigeligt med midler at udlåne. Det vil sige, at der i højere grad er tale om udlånsbetingelserne, der er i højere grad tale om problemerne knyttet til den høje rente, og derfor var det også noget af en skuffelse for mig, at der var partier i denne sal, der ikke kunne titræde regeringens lovforslag om at skabe billigere lånemuligheder gennem Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk netop til den mest udviklingsprægede del af dansk industri, men jeg takker for, at vi alligevel fik bred tilslutning til dette lovforslag. Jeg er enig med hr. Jens Peter Jensen, når han siger, at vi ikke alene skal tale om eksport-erhverv. Jeg mener også i mit eget indlæg at have markeret, at jeg taler om eksporterhverv og de importkonkurrerende erhverv, og jeg er fuldstændig enig i, at der her er

[Handelsministeren.]

brug for en ligestilling i behandling og vurdering.

Når det drejer sig om de mindre virksomheder, kan jeg, som jeg sagde til den tidligere ordfører, markere, at jeg mener, at både håndværk og den mindre industri udfører en overordentlig værdifuld aktivitet i dette land, og at vi i høj grad har brug for deres virke, ikke mindst fordi de overordentlig godt supplerer nytænkningen i erhvervslivet og er et supplement til de store gennemindustrialiserede virksomheder. Jeg er enig i, at vi på ét punkt utvivlsomt behandler den lille virksomhed dårligere end den store, nemlig derved at vi giver den samme vilkår med hensyn til de administrative byrder, men glemmer, at den ikke har samme muligheder for at løse dem, og jeg drøfter overordentlig gerne i et samråd med erhvervsudvalget eller på anden måde, om vi kan stille forslag om mindre administrative byrder, som kan tilgodese samfundets målsætning på en for dette mindre erhvervsliv mere acceptabel måde. Det er det, vi har gjort på en række områder, f. eks. også i forbindelse med lovforslaget om anpartsselskaber, hvor vi direkte har taget højde for, at anpartsselskaberne har mindre mulighed for at opfylde alle krav, og jeg synes, det var rigtigt og rimeligt, om vi så nærmere på det.

Eilers vil jeg nok have lov at sige, at noget af det mest værdifulde, vi vel i lang tid har gjort for håndværket og den mindre industri, er gennem den nye teknologilovgivning at stille den ekspertise til rådighed, som disse erhvervsvirksomheder ellers ville have vanskeligt ved at skaffe sig inden for deres egen kreds af medarbejdere.

Til fru Dagmar Andreasen må jeg have lov at sige, at det var mere hendes stemmeføring end hendes indlæg, der kunne antyde en form for modsætningsforhold mellem hende og mig eller mellem mit parti og fru Dagmar Andreasens i holdningen til erhvervenes problemer. Fru Dagmar Andreasen citerede mig for ikke at have taget afstand fra de væsentlige træk i 1960ernes økonomiske udvikling. Jeg vil godt lige sige, at jeg i min redegørelse tilføjede: fordi jeg fandt den som værende et udtryk for sociale forbedringer, som vi principielt er tilhængere af.

Fru Dagmar Andreasens bemærkninger om skattetrykket, som har nået en sådan størrelse for almindelige indtægter, at det må stoppe, og om at vi meget gerne må finde økonomiske muligheder for ikke bare at stoppe det, men gradvis at mildne det, er denne regering overordentlig enig i, og de ministre, der er involveret heri, arbejder overordentlig kraftigt hermed. Det samme gælder fru Dagmar Andreasens bemærkninger om det for store offentlige forbrug. Ikke bare i min redegørelse, men også i redegørelser fra økonomi- og budgetministeren har der været en klar erkendelse af behovet for at søge statens accepterede formål opfyldt af en stadig mindre kreds af medarbejdere gennem rationaliseringsforanstaltninger og gennem en gennemgang af lovgivningen, der kan gøre lovene mindre administrativt krævende, end gamle love højst sandsynligt ofte er.

Fru Dagmar Andreasen citerede sekretæren i Dansk Metalarbejderforbund, Charles Hansen, for en udtalelse om, at erhverv og medarbejdere skulle lade være med at slide hinanden op. Jeg kan tilslutte mig Charles Hansens bemærkninger 100 pct., og jeg kan glæde fru Dagmar Andreasen med, at min opfattelse af Charles Hansen og hans holdning til erhvervslivet har været afgørende for, at jeg netop i dag har udpeget ham til det ene af vore to samfundsudpegede medlemmer i Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk.

Jeg er ikke så forfærdelig uenig i fru Dagmar Andreasens indvending mod mine bemærkninger om maskininvesteringer under en højkonjunktur. Jeg burde nok have formuleret det mere korrekt ved at sige, at behovet er mindre under en højkonjunktur end i en dårlig situation. Det tror jeg trods alt er rigtigt, og selv om det ikke er rigtigt, er det i hvert fald et synspunkt, der for øjeblikket vinder accept i en række af vore nabolande. Jeg mener at vide med sikkerhed, at bl. a. Tyskland med samme motivering har forringet deres afskrivningsregler. Det har vi ikke, men vi har altså undladt en forbedring. Men jeg synes endnu en gang, jeg skal sige så stærkt, som det kan siges, at i samme sekund de økonomiske muligheder skønnes at være til stede for en fortsat forbedring netop af de maskininvesteringer, som denne regering opfatter i høj grad som

[Handelsministeren.]

erhvervsfremmende foranstaltninger, ved jeg, at finansministeren vil søge et sådant lovforslag gennemført.

Fru Dagmar Andreasen pegede på, skal vi sige den bevidste drejning med hensyn til investeringsobjekter, at vi skulle passe på i dette samfund ikke at bruge for meget på forbrug, der måske ikke var særlig nyttigt, og derved få for lidt penge til f. eks. industriinvesteringer og erhvervsinvesteringer i det hele taget. Hun pegede på, at det desværre i dag er mere attraktivt at investere i jord end i produktion. Jeg vil godt gentage en tidligere betragtning om, at vi vel nok i en inflationslignende situation skal sige, at hvis det er mere attraktivt at investere i jord, må vi gøre det lige så attraktivt at investere i industrien. Vor situation er nu nok, at vi skal prøve at gøre jordspekulationen mindre attraktiv, så tingene bliver mere ligestillet, og det håber og tror jeg da at der er den fornødne vilje til også i denne regering.

Så må vi vel erkende, at vi har en forskellig opfattelse af begrebet økonomisk demokrati, og der er ingen grund til at tilsløre denne forskel. For fru Dagmar Andreasen fremtrådte økonomisk demokrati som en opsparingsordning, som en fordelingsordning, som en ordning, hvorigennem man kunne sprede ejendomsretten, og denne holdning er både sympatisk og acceptabel. Jeg har ikke noget som helst imod den, men den lever ikke op til socialdemokratiets ideelle opfattelse af økonomisk demokrati, som er et økonomisk demokrati, ja, mere end det, idet det også er medejendomsret og en dertil knyttet medbestemmelsesret. Jeg tror, at udviklingen vil vise, at denne holdning svarer til den demokratiske udvikling, ikke bare i dette land, men i mange andre lande, og derfor håber jeg stadig væk, at vi gennem mere åbenhed og gennem en udvidet drøftelse af denne problematik kan nå til en større enighed på dette område.

Så blev jeg spurgt af såvel fru Dagmar Andreasen som af hr. Frandsen om min holdning til privat initiativ kontra statslig aktivitet, og jeg er ked af at måtte skuffe begge, for jeg er hverken ensidigt tilhænger af privat initiativ eller ensidigt tilhænger af statslig direktion. Jeg er tilhænger af, at et

sundt privat initiativ tilfører samfundet værdier, og jeg er tilhænger af, at dette både af hensyn til erhvervslivet og af hensyn til samfundet sker gennem en samfundsmæssig samordning, som jeg anser for ubetinget nødvendig i et så kompliceret samfund som det, vi længe har levet i, og ikke mindst i et så kompliceret samfund som det, der følger af vor EF-tilslutning. Der er for mig ikke nogen tvivl om, at det er en absolut forældet problemstilling at skille erhverv og samfund ad — jeg må lige sige, at det gjorde fru Dagmar Andreasen heller ikke — men det er en nødvendighed at foretage en samfundsmæssig samordning uden at berøve det private erhvervsmæssige initiativ dets virkelyst og dets trang til nye landvindinger, så længe disse landvindinger er sunde og samfundsmæssigt acceptable.

Hr. Frandsen betragtede den redegørelse, jeg har givet, som en status over erhvervspolitikken. Det er jeg enig med ham i. Det var en meget bredt anlagt status. Jeg synes også, at den debat, vi har haft, har markeret, at det ikke så meget var handelsministerens ressort, man ville have diskuteret, for dér markeredes enigheden jo stadig stærkere, som det var de udefra kommende påvirkninger af erhvervspolitikken samfundsoekonomisk og på anden måde.

Hr. Frandsen nævnte, at der var kommet andre toner ind i debatten efter EF-tilslutningen. Jeg skal ikke blande mig i, om andre måtte have skiftet tonehøjder, men jeg vil godt sige, at jeg fra første begyndelse, når vi drøftede EF, har sagt, at mens landbruget ville få nogle meget betydelige gevinster fra den ene dag til den anden, noget, der er blevet bekræftet i disse uger og måneder, ville det, industrien og byerhvervene fik, være nogle chancer for at udnytte deres konkurrencedygtighed, hvis de var dygtige nok. Men jeg mener allerede i dag, at vi kan konstatere, at EF-tilslutningen har skabt en række nye konkurrencemuligheder, og at dansk erhvervsliv er dygtigt nok til at udnytte dem og allerede drager fordele deraf til gavn både for dem selv og for det danske samfund.

Så synes jeg også godt, jeg vil have lov til at sige, at for mig ligger der en anden værdifuld ting i disse nye konkurrencemuligheder for dansk erhvervsliv, nemlig at det har gi-

[Handelsministeren.]

vet os en langtidsgaranti for en høj beskæftigelse, som er af overordentlig stor social værdi.

Hr. Frandsen nævnte, at vi har fået en række fornuftige erhvervslove i denne tid, og det takker jeg for. Han nævnte også, at det, vi drøfter vedrørende økonomisk demokrati, er fordelingen af den fremtidige kapitaltilvækst i erhvervene, og det kan jeg bekræfte.

Han stillede mig endvidere det konkrete spørgsmål, om jeg mente, at vi i forbindelse med egnsudviklingsstøtten skulle stille krav, der gik ud over lovgivningens krav til virksomhedernes adfærd. Det mener jeg ikke vi skal. Jeg mener, vi skal acceptere, at det, der er folketingets opgave, er at lægge en lovgivning frem og derefter overlade til et af folketinget og ministeren uafhængigt organ, nemlig Egnsudviklingsrådet, ud fra en helt saglig vurdering, som jeg ved også går på virksomhedernes reelle muligheder for at tilføre et område noget nyt, at tage stilling til de konkrete ansøgninger.

Hr. Frandsen beklagede, at vi ikke havde nået en tilstrækkelig grad af kapitalstyring. Det er min opfattelse, i al beskedenhed, at vi er på vej til en stadig bedre kapitalstyring. Jeg tror og håber, at et fornuftigt samarbejde i kapitalmarkedsrådet mellem politikere, erhvervsorganisationer og pengeinstitutter vil kunne føre til en fornuftigere, men frivillig prioritering af fordelingen af kapitalressourcerne, og jeg vil da gerne understrege, at det er mit indtryk, at samarbejdet mellem regeringen og Nationalbanken og derefter mellem Nationalbanken og vore pengeinstitutter allerede har betydet, at erhvervslivet med de beskedne muligheder for en hævelse af lånelofterne, der har været, er blevet tilgodeset i denne udvikling. Men jeg vil finde det uheldigt, hvis man med den struktur, pengemarkedet har, gik så vidt, at det, man spekulerede på, var at gå ind i enkeltsager og vurdere dem. Derved ville man påtage sig et ansvar, som man rettelig bør placere hos en dertil ansat ekspertise, men når det drejer sig om de bredere samfundsmæssige normer, om den bredere samfundsprioritering af kapitalens fordeling, er jeg enig.

Hr. Frandsen havde nogle bemærkninger

om ting, vi syntes at have forladt, og en af dem var spørgsmålet om afgifter på filialer i pengeinstitutterne. Jeg håber ikke, det er undgået hr. Frandsens opmærksomhed, at den kolossale udvikling af fusioner inden for bank- og sparekasseverdenen, der er foregået inden for de sidste 1½-2 år, har bevirket, at der er nedlagt et overordentligt stort antal filialer, og at vi derigennem på fuldstændig frivillig basis opnår det, vi oprindeligt havde troet det var nødvendigt at skabe restriktioner for at opnå, og det må dog altid være at foretrække, når resultatet bliver det samme.

Endelig skylder jeg at sige, at når det drejer sig om prisloven og om monopollovgivningen, så ved hr. Frandsen, at jeg bl. a. med hans partis tilslutning, tror jeg, har i sinde at fremsætte et forslag til ny prislov i begyndelsen af næste samling og gerne vil benytte de mellemliggende måneder til at drøfte med alle folketingets partier, med erhvervsorganisationerne og med arbejdsmarkedets parter de ønsker, der måtte være, for så vidt angår en sådan prislovgivning.

Hr. Frandsen var lidt ked af, at jeg havde brugt udtrykket, at vi skulle have et pusterum omkring de offentlige udgifter. Må jeg ikke sige, at ved hjælp af et sådant pusterum opnår vi for mig at se at kunne anvende de eksisterende midler to gange, nemlig først til en erhvervsfremgang og derefter, når afkastet af den kommer, til en forbedring af den offentlige sociale situation. Vi skal nok passe på, at vi ikke for ofte springer erhvervslivet over som mellemed, men at vi, så langt det er os muligt, lader pengene arbejde først i erhvervslivet og derefter i den offentlige aktivitet.

Så kan jeg bekræfte hr. Frandsens vurdering af økonomisk demokrati som en aktivitet, der skal gøre det muligt at sikre værditilvækst og medbestemmelse. Når hr. Frandsen nævner, at bestemmelsesretten gerne må være placeret så tæt gulvet som muligt, vil jeg gerne understrege, at i det lovforslag, regeringen har fremsat, ligger enhver bestemmelsesret for enhver erhvervet aktie kun ét sted, nemlig hos den virksomheds medarbejdere, hvortil aktien er udstedt.

Endelig takker jeg for hr. Frandsens konkrete tilsagn om at ville være med til

[Handelsministeren.]

gennemførelse af økonomisk demokrati i en ny og gennearbejdet skikkelse i næste samling.

Hr. Knud Thomsen nøjedes med at henvende sig til mig i min egenskab af søfartsminister, og jeg skal prøve at svare i samme egenskab. Det er min opfattelse, at hr. Knud Thomsen og søfartserhvervet har ret, når de siger, at udviklingen ikke mindst i skibsstørrelser har medført, at man utvivlsomt for de meget store skibe efterhånden betaler afgifter, der virker urimeligt store i forhold til konkurrerende landes afgifter. Derfor er jeg glad for at kunne sige, at det i forbindelse med det forslag til sømandslov, vi havde til anden behandling i går, er fastslået i betænkningen, at jeg har givet tilsagn om inden for en kortere periode at overveje muligheden af at lade søfarten selv, hvad jeg ganske ærligt finder rimeligt, betale udgifterne til hjemtransport af deres ansatte, fordi det helt og holdent er en erhvervsituation, men at jeg samtidig har givet udtryk for, at jeg ville finde det rimeligt og retfærdigt, om det provenu staten herved fik, helt eller delvis blev anvendt til en nedsættelse af søfartens afgifter, hvor de måtte forekomme urimelige. Jeg har også sagt i erhvervsudvalget, at jeg finder det rimeligt, at denne problematik løses i to tempi, fordi vi højst sandsynligt har mulighed for at løse skibstilsynsproblemet gennem en ordning svarende til fabriktilsynsordningen hurtigere, end vi kan indgå i overvejelser om de stempelafgiftslignende afgifter.

Jeg kan i øvrigt sige, at jeg ved, at finansministeren for øjeblikket arbejder med det forslag om selvassurancesfunds, han har modtaget fra Danmarks Rederiforening og søfarten i øvrigt.

Jeg vil sige til hr. Knud Thomsen, at jeg deler ikke den opfattelse, at de generalforsamlingstilkendegivelser, der kommer til udtryk, skulle være hverken uheldige eller mindreværdige. Jeg finder det helt naturligt, at enhver generalforsamling — hvad enten det er en faglig, som er dem, jeg kender

bedst, eller det er en aktieselskabsgeneralforsamling, som er dem, jeg kender mindst — benytter lejligheden til at markere sin holdning. Og jeg er da ærlig talt overordentlig glad for at kunne konstatere, at samtlige disse betragtninger har kunnet koges ned til to hovedsynspunkter, at ressourcefordelingen ikke er tilfredsstillende for erhvervslivet, hvad jeg er enig i, og at ØD-forslaget ikke er tilfredsstillende for erhvervslivet, hvad jeg med min politiske holdning er uenig i. Men det er da godt, at vi har kunnet koge denne problematik ned til dette.

Må jeg afsluttende sige, at jeg er af den opfattelse, at vi har behov for at få en mere dybtgående drøftelse af den problematik, vi har drøftet i erhvervsudvalget, hvis noget sådant er muligt. Jeg mener, at vi bør have en erhvervsdebat igen i begyndelsen af næste samling, og jeg mener også, det vil være rigtigt af mig og af regeringen at sørge for, at vi på et tilsvarende tidspunkt får en mere dybtgående debat med erhvervene og deres organisationer.

K. J. Mortensen: Vi har haft en så bred debat, at jeg ikke skal køre den videre i den forstand. Jeg bliver dog nødt til lige at sige lidt til det „sorte“ citat, som jeg vil kalde hr. Hans Kjærs citat. Ikke sådan at forstå, at jeg ikke tror, at hr. Hans Kjær har ret i, at han har læst det, men når det bliver lagt frem på den måde, lyder det, som om det er befolkningen, der som helhed betragter erhvervslederen som, jeg tror, det var tyk, fed og grim. Var det ikke noget i den retning, der blev sagt? Det tror jeg ikke er rigtigt. Jeg tror heller ikke, det er rigtigt, når fru Dagmar Andreasen siger, at visse grupper hele tiden forsøger at mistænkeliggøre den handel og industri, som vi jo skal leve af. Det er nok rigtigt, at der er minoritetsgrupper, der gør det, og jeg er heller ikke i tvivl om, at når skoleeleverne udtaler sig, som de gør, er det, fordi de er påvirket et eller andet sted fra, men det er ikke fra hjemmene. Jeg tror, det er en, skal vi kalde det meningsdannende og uddannende gruppe, der

[K. J. Mortensen.]

får dem til at komme med disse udtalelser. Jeg tror tværtimod, at størsteparten af Danmarks befolkning, således som jeg gav udtryk for i mit første indlæg, er klar over, at vi skal skabe rimelige vilkår for erhvervene, at det er erhvervenes indtjening, vi skal leve af fremover, at det er deres indtjening, der skal danne grundlag for det socialt velfunderede samfund, og at vi derfor også må tilgodesø dem på de måder, der er mulighed for.

Jeg så da også ligesom ministeren gerne, at afskrivningsreglerne i forbindelse med miljølovgivning osv. var blevet indført. Vi ved på den anden side, at vi er i en dårlig økonomisk situation i øjeblikket, og derfor har det været nødvendigt at lægge dem til side.

Må jeg så sige, når fru Dagmar Andreasen siger, at der er kommet en forkert etiket på ØD-forslaget, og hr. Hans Kjær siger, at vi har stædige ønsker om at genfremsætte forslaget, at vi har vel nok et stædigt ønske om at genfremsætte det ud fra den betragtning, at vi så kan komme ind i en debat om det på samme måde, som vi har været om anden lovgivning. Må jeg gøre opmærksom på, at hvis vi sammenligner de ord, der blev sagt om forslaget om lønmodtagernes bestemmelsesret og om aktieselskabslovsforslaget, så er de næsten lige hårde ved første behandling, og jeg tror, at hvis man virkelig gik ind i en debat vedrørende forslaget om økonomisk demokrati, kunne man vel præge det i lige så høj grad, som man har præget andre forslag.

Jeg kan være enig med hr. Hans Kjær om et personaleloft i den offentlige sektor. Jeg tror, det er væsentligt, at vi fremover lægger et loft, og at vi samtidig kulegraver hvert eneste ønske, der kommer om nyoprettelse af en stilling både i stat, amt og kommune, fordi jeg tror, at visse rationaliseringer og omlægninger kan gøre, at vi derfra kan overføre personale til det private erhverv. Nu lyder det vel nok også, når det bliver sagt på den måde, som om der ikke er tilgået den private sektor arbejdskraft i det sidste års tid. Hvis vi kigger på opgørelserne, er der trods alt tilsyneladende gået 20.000 over til den sektor, så det vil altså sige, at der er en tilgang. Så blev det også sagt, jeg tror, det var af hr. Jens Peter Jen-

sen, at andre lande, og hermed hentydedes til dårligere stillede lande, står med hatten i hånden for at få lån i udlandet, men kan ikke få dem, fordi vi tager dem til forbrugsgoder og sådan noget. Må jeg gøre opmærksom på, at jeg tror godt, de kan få de lån, de ønsker. Problemet er bare, at de kan ikke klare de vilkår, der lånes på. Så er spørgsmålet: hvordan påvirker vi det? Vi påvirker ikke rentefoden, tror jeg, fordi vi lader være med at optage den smule lån, som vi jo vitterligt gør, når det kommer til stykket.

Splitnelsen i socialdemokratiet er blevet omtalt af handelsministeren. Må jeg gøre hr. Jens Peter Jensen opmærksom på, at man skal feje for egen dør også. Så vidt jeg husker, var der også splittelse inden for partiet venstre i forbindelse med markedstilslutningen. Jeg har da deltaget i møder, hvor venstrefolk gik imod markedstilslutningen, men jeg tror, det har været gavnligt, at vi inden for alle partier har haft den drøftelse. Jeg tror ikke, det har skadet, vi skal bare køre den på et rimeligt niveau.

Hr. Jens Peter Jensen advarede erhvervslivet mod at binde sig for stærkt til en lovgivning, det vil altså sige til ministeren i forhandlingerne før et lovforslags fremsættelse. Hertil vil jeg sige, at jeg håber, at det virkelig kan blive hele vejen igennem på en sådan måde, at erhvervslovgivningen bliver drøftet og gennemgået med erhvervslivet, inden vi får den forelagt her. Jeg kan da godt se, at man så måske har bundet sig på visse felter, det må jeg give ret i, men jeg finder det rimeligt, at erhvervslivet får mulighed for at påvirke de lovforslag, der fremsættes. Jeg ser også gerne, at vi straks fra næste folketingssamling begyndelse får en nærmere kontakt til erhvervslivet, at de henvender sig med problemer, som man eventuelt kan drøfte i udvalget, og at vi er i stand til at høre på dem og måske også derfra påvirke ministeren.

Jeg skal ikke forlænge debatten yderligere.

Hans Kjær: Jeg har skam også forståelsen af, at hvis vi nu tager en runde til af samme størrelsesorden, så fjerner vi os fra erhvervsforståelse og erhvervsvenlighed i dette land, så det skal jeg lade være med.

Jeg vil gerne sige til handelsministeren, at jeg naturligvis har fuld forståelse for, at

[Hans Kjær.]

handelsministeren med en vis stolthed fastslår, at ud af 12 forslag er de 11 gennemført i enighed og det ene med et stort flertal, men det bekræfter jo da egentlig kun, hvad jeg sagde, at dette er en følge af fælles gods. Der lå ikke i min bemærkning om det nogen derangering af ministerens fortræffelige indflydelse på sit eget ressortområde, men kun et forsøg på at forklare, at denne modernisering vil ske. Det skal ikke tage noget fra, at ministeren kan fremme noget og bremse andet, og det kan vi være enige eller uenige om, men jeg understregede oven i købet, at det er heller ikke til hinder for, at ministeren kan komme med nogle ting, som efter vor opfattelse strider mod samfundets og erhvervslivets interesser. Det var kun for at få fastslået, at når man taler om denne erhvervsdebat, er det i virkeligheden i mindre grad det, man forstår ved den egentlige erhvervslovgivning, altså det, vi behandler i erhvervsudvalget, end det er alle udenværkerne, som altså også er baggrunden netop for erhvervsklimaet, fordi erhvervet er en integreret del af samfundet, og erhvervs politik det er samfundspolitik.

Ministeren giver tilsagn om, at de fremtidige debatter skal flyttes hen til en anden tid på året, og stiller i udsigt, at vi skal på den igen til efteråret, og det har jeg såmænd ikke noget imod; i forhold til den tid, vi taler om alt muligt andet herinde, ofrer vi såmænd ikke for meget tid på erhvervslivets problemer. Men når ministeren koncentrerer enigheden ned til, at problemstillingen står om 2 hovedproblemer, hvoraf det ene er ressourcefordelingen, med andre ord den økonomiske politik, så vil jeg da gerne sige, at hvis vi nu til efteråret skal til at tage turen én gang til om ressourcefordelingen og vi samtidig skal ud i en finanslovdebat om det samme, så bliver det ikke til at bære, hvis man bliver ved med at have den brede forståelse, uden at der bliver gjort noget afgørende ved det. Så kan vi jo bare blive ved, og det hjælper ikke erhvervslivet. Og denne brede forståelse er der, siger ministeren, for så vidt også om begrebet ØD. Ja, i den forstand at vi alle har givet udtryk for en interesse for at fremme lønmodtageropsparingen og en udbredelse af ejendomsretten, så er der sådan set en bred enighed, men i den udformning, som ministeren har givet forsla-

get, ville der ikke kunne blive nogen bred enighed med mit parti, og det kan ikke lykkes, når ministeren vil være enig både med hr. Frandsen og med mig. Jeg skal slet ikke gå ind på hr. Frandsens indlæg, men bare understrege, at det står for et samfundssyn og en erhvervs politisk opfattelse, som ikke kan forenes med den, jeg står for. Men jeg forstod på handelsministeren, at der var ligesom en åbning i spørgsmålet om, hvorvidt ØD-forslaget skulle genfremsættes i den udformning, som vi har taget så skarpt afstand fra. Ministeren talte igen om et pusterum — de må snart få pustet ud i den regering — og sagde, at dette pusterum kunne bruges til en bred debat også med de implicerede, erhvervsfolkene. Det er for mig at se noget andet end det, vi tidligere har hørt specielt fra statsministeren, og hvis det er en åbning henimod det forslag, som mit parti kom med i et dagsordensforslag ved første behandling om at nedsætte et udvalg med denne repræsentation, så synes jeg, vi skal se at få gjort noget ved det. For hvad fører det til at holde en åben debat? Man må simpelt hen prøve på at få analyseret de ting, og jeg har altså ikke den samme opfattelse som regeringen af ejendomsrettens angribelighed. Men kunne vi nå så langt, at vi kunne få nedsat sådan et udvalg, vil jeg sige, at så har denne debat ikke været ført forgæves, så kan vi virkelig sige, at så er der kommet noget ud af den, som kan lette lidt på det tryk, som erhvervslivet føler i øjeblikket, og det skulle være formålet.

Dagmar Andreassen: Hr. K. J. Mortensen sagde, at han ikke troede, der var en manglende forståelse for erhvervslivets betydning i den brede befolkning, og henviste til et par citater, som dels hr. Hans Kjær, dels jeg var kommet med. Deri kan jeg give hr. K. J. Mortensen fuldstændig ret. Det tror jeg heller ikke der er i den brede befolkning. Men der er en lille gruppe, som er meget centralt placeret i samfundet, og som i meget høj grad er med til at forme den offentlige debat, og som ikke forstår disse problemer. For manges vedkommende har jeg indtrykket af at det egentlig ikke er ond vilje, men det er, ligesom hele deres idéverden bryder sammen, når man forklarer dem, at de ikke kan dele flere penge ud, end der svarer til den produktion, der er skabt. Det er næsten

[Dagmar Andreasen.]

noget, som kan sammenlignes med dem, der blev forfulgt, fordi de sagde, jorden er rund, fordi hele deres forestillingsverden bryder sammen, hvis ikke det stadig væk må stå sådan, at hvis man er socialt indstillet, så søger man at øge de offentlige udgifter, også selv om det viser sig, at det går ud over dem, man egentlig vil hjælpe. Problemet er, hvordan vi skal få en dialog i gang, og det ved jeg ikke, netop fordi de, der er placeret så centralt i den offentlige debat, ikke forstår disse ting til fulde, i hvert fald gør mange af dem det ikke.

Jeg fornemmede — og jeg vil gerne have bekræftet fra handelsministeren, om jeg har fornemmet rigtigt — at både hr. K. J. Mortensen og handelsministeren ligesom åbnede en mulighed for, at vi kunne debattere problematikken om økonomisk demokrati, sådan at vi måske kunne få et oplæg i en anden udformning. Jeg synes, jeg sagde temmelig tydeligt, at det ville vi gerne være med til at diskutere fra det radikale venstre, men der er for mange uheldige bivirkninger ved det forslag, som foreligger, og når jeg kun fremhævede den del af forslaget, som drejer sig om tvangsopsparing til erhvervsinvesteringer, var det, fordi det egentlig var det eneste, ministeren havde taget med i sin redegørelse. Jeg ved da godt, at man prøvede på at give det et andet udseende, men der var jo ingen, heller ikke dem, som skulle have andel i både udbytte og medejendomsret, der egentlig accepterede den udformning. Det kan vist ikke komme bag på ministeren.

Så spørger handelsministeren: når der nu har været denne brede enighed om erhvervslovgivningen, hvad er så hele problemet? Ja, hele problemet er, at alle de stole dér er tomme, og at handelsministeren ikke har tilstrækkelig indflydelse på ressourcfordelingen indtil nu. Jeg vil da gerne sige, at jeg er helt klar på, at det ikke altid er nemt at være handelsminister. Jeg har hørt en tidligere handelsminister sige: „Grynte ville grise, om de kendte galtens kår“. Det kan jo være, ministeren mener ligesådan.

Frandsen: Ligesom man ikke skal give udtryk for nogen uenighed, når der ikke er nogen uenighed, skal man heller ikke, som jeg synes handelsministeren var ved at gø-

re, give udtryk for en enighed, hvor der i realiteten ikke er den brede enighed. Det er rigtigt, at hovedpunkterne i diskussionen har været ressourcfordelingen og spørgsmålet omkring økonomisk demokrati, men så mener jeg også, vi må sige, at der ikke er tale om den brede enighed.

Med hensyn til ressourcfordelingen kan vi et stykke ad vejen give regeringen ret i, at der er en række problemer omkring det offentliges øgede vækst, men vi mener, at det er mindst lige så vigtigt at diskutere spørgsmålet om, hvordan pengene bruges i erhvervslivet. Bruges de på den rigtige måde, og er det ikke samfundet, der skal dirigere i højere grad end hidtil, hvor pengene skal hen efter de ting, som man nu engang finder frem til? Og derfor mener jeg, at der er en forskel mellem det, som jeg gav udtryk for, og det, som handelsministeren gav udtryk for, og som igen udtrykker en betydelig forskel fra det, som kom fra Vs og Ks og Rs ordførere.

Med hensyn til økonomisk demokrati mener jeg også, det er forkert at sige, at vi er enige om målsætningen og kun uenige om udformningen. Det blev nuanceret lidt senere i handelsministerens svar til fru Dagmar Andreasen, hvor det ligesom også kom frem, at der også var en uenighed i målsætningen. For jeg mener, at hvis økonomisk demokrati virkelig skal være noget reelt, hvis der virkelig skal være en lille smule mening med det, ordet i virkeligheden står for, så må der naturligvis være tale om en afgjort forskel i målsætningen, fordi det, som et parti som SF, et socialistisk parti, ønsker, er jo, at det her kan bruges til at ændre samfundet, sådan at vi langsomt får et andet samfundssystem, mens det, der er tale om fra de borgerlige partier, naturligvis kun er, at man ændrer på overfladen, altså at man tager og flytter nogle midler fra én gruppe til en anden gruppe, men man er ikke interesseret i at ændre samfundssystemet, og det er sådan set vores berettigelse, at vi er herinde begge partier, men derfor synes jeg også, at det er uheldigt, at man prøver på at sige, at vi er enige om målsætningen.

Jeg håber, at SF og socialdemokratiet er enige om målsætningen, og at det, vi er uenige om, er fremgangsmåden, og derfor håber jeg også, at det, der kommer til efteråret

[Frandsen.]

fra regeringens side, er noget, som ligner det, som vi så sidste år med hensyn til målsætningen, men at måden, man vil gøre det på, er ændret. SF kan ikke tilsige tilslutning dertil, hvis der er tale om, at man ønsker at tilgodese alt for mange synspunkter, som er kommet fra højre side i salen. Og jeg vil videre sige, at de synspunkter, som handelsministeren kom med omkring egnsudviklingsstøtten og omkring samfundets styring af kapitalmarkedet, kan jeg ikke være enig i, men det må vi vende tilbage til senere. Jeg mener, at det helt oplagt er en samfundsopgave, ikke mindst når det nu engang med hensyn til egnsudviklingsstøtte er samfundets penge, der anvendes.

Handelsministeren (Erling Jensen): Hr. Hans Kjær spørger, om mine bemærkninger om økonomisk demokrati er en åbning henimod en kommission. Et lige så hurtigt svar: nej. Men mine bemærkninger er et udtryk for, at på samme måde som partierne mødte mit forslag om en aktieselskabslov med overordentlig megen skepsis for få måneder siden og endte med i enighed at ville vedtage en aktieselskabslov, får vi fuldt så lang tid nu til at drøfte et lovforslag om økonomisk demokrati. Vi får oven i købet mulighed for at drøfte det, inden der skal tages stilling til dets gennemførelse, og deri lægger jeg, at der der den fornødne lyst til at drøfte det, er der også den fornødne tid.

Hr. Frandsen nævnte spørgsmålet om prioriteringen, og han nævnte hele spørgsmålet om målsætningen i ØD. Jeg håber ikke, nogen har misforstået det, jeg sagde. Jeg sagde: der er enighed i alle partier om noget, man kalder økonomisk demokrati, og jeg tilføjede, at efter min opfattelse kan man kun tale om økonomisk demokrati, når man også inkluderer en egentlig tilsikret medejendomsret — og en egentlig tilsikret medbestemmelsesret, knyttet efter helt normale regler til denne medejendomsret. Så der er vist ikke nogen tvivl os imellem om det.

Derimod er der åbenbart nogen tvivl om egnsudviklingsloven mellem hr. Frandsen og mig, og dér må jeg sige ganske ærligt, at den tvivl forstår jeg ikke. Jeg mener at kunne huske, at den egnsudviklingslov, vi har, og som klart præciserer vilkårene for egnsud-

viklingsstøtte, er enstemmigt tiltrådt af det socialistiske folkepartis medlemmer, så jeg forstår ikke, hvad vi debatterer. Loven tilsiger, at Egnsudviklingsrådet ene foretager den praktiske vurdering af hver enkelt låneansøgning, og det vil sige, at hvis vi skal ændre på denne holdning, er det en lovændring, hr. Frandsen ønsker meget kort tid efter, at vi har gjort os megen umage for at skabe en ny og langt mere værdifuld egnsudviklingslov. Det mener jeg ikke ville være korrekt, og jeg vil godt gentage her, at det er min opfattelse, at det ikke er korrekt.

Så vil jeg lige sige til hr. Frandsen med hensyn til kapitalstyring eller samordning og prioritering af kapital, at hvis der er nogen uenighed os imellem, kan den kun være knyttet til, om vi diskuterer, om vi skal detailstyre eller genereltstyre. Jeg er tilhænger af en generel styring; jeg mener, vi ville opbygge et urimeligt administrativt apparat og sige farvel til en ekspertise, der eksisterer i forvejen, hvis vi ønskede at detailstyre hver enkelt lånesag i dette land. Det er jeg ganske ærligt sagt ikke tilhænger af. Men jeg er tilhænger af en generel styring, der skaber en prioritering til forskellige formål, det vil jeg overordentlig gerne være med til.

Så sagde både hr. Hans Kjær og hr. Frandsen på hver sin måde, at SF og de konservative ikke kunne mødes. Hvor er det så dog lykkeligt, at der findes et socialdemokrati, der kan sørge for, at demokratisk valgte partier alligevel har mulighed for at gøre deres indflydelse gældende i et samordnet demokrati, som dette folketing har brug for.

Må jeg sluttelig sige til fru Dagmar Andreassen, at når hun peger på de uheldige bivirkninger omkring økonomisk demokrati, er det min opfattelse, at vi skal sætte os ned — måske et mindre sted end i denne store halvtomme sal — og gennemgå disse bivirkninger og vurdere, om nogle af dem kun skyldes en misforståelse, og om nogle af dem er af en sådan karakter, at vi med fastholdelse af målsætningen kan løse dem til begge parter tilfredshed.

(Kort bemærkning).

Knud Thomsen: Jeg vil gerne først takke handelsministeren for det svar, jeg fik på mine tidligere spørgsmål.

[Knud Thomsen.]

Dernæst er der et enkelt punkt, jeg meget gerne vil blande mig i vedrørende den rigelige debat om økonomisk demokrati. Ministeren svarede i første omgang fru Dagmar Andreassen, at fru Dagmar Andreassens opfattelse af økonomisk demokrati ikke levede op til socialdemokratiets ideelle stræben i den henseende. Ministeren sagde samtidig, at nu var det rigtigt at fastslå, at linjerne her kunne skilles. Jeg husker ikke, om der blev sagt, at vandene skulle skilles. Det mener jeg til gengæld. Ministeren har nu fået sin medbestemmelsesret i aktieselskaber og anpartsselskaber gennemført. Ministeren har selv givet tilsagn om at ville gå videre med tanken og ved, at han kan finde tilslutning hos det konservative folkeparti. Men når ministeren gentagne gange fastlåser en ved lov tvangsgennemført medejendomsret og dennes andel i medbestemmelsesretten, så er det, vi må sige stop og sige: naturligvis knytter der sig medbestemmelse til enhver ejer af aktier, men vi er imod at gennemføre dette ved lovmæssig tvang og på den måde, vi hidtil har hørt om det. Så skal man være ærlig og sige: dette er socialisering, og det er det, vi vil. Det kan man forstå, og det kan hr. Frandsen forstå. Det er det, vi vender os imod. Ministeren bør bruge de rigtige ord og sige: vi vil en socialisering af det danske erhvervsliv ad den vej, så ved ministeren, hvor han kan få sin støtte; det bliver i venstre side af salen og i hvert fald ikke hos os.

(Kort bemærkning).

Hans Kjær: Jeg kan da kun beklage den kontante afvisning, som handelsministeren nu kom med på min forespørgsel. Min forespørgsel gik nu ikke på en kommission, men på et udvalg. Men når ministeren sammenligner disse muligheder med det, der er sket ved aktieselskabsloven, så mener jeg, ministeren gør det på et forkert grundlag. Forholdet er jo netop det, at da aktieselskabslovforslaget og anpartslovforslaget blev fremsat, var der andre lovforslag i dette kompleks, vi tog skarpt afstand fra, men hovedsigtet i reformerne i aktieselskabsloven og anpartsloven gav vi jo tilslutning til, ikke mindst i spørgsmålet om medarbejderindflydelsen, hvor mit parti har været i

front med at stille forslag. Det, vi var skeptiske over for, var en række detaljer, væsentlige detaljer, all right, men detaljer, som vi altså har snakket os igennem, men det kan minsandten ikke sammenlignes med den forskel, der er i opfattelsen af det andet. Og det, der står tilbage, er jo, at det forslag, som regeringen har fremsat, og som den vil genfremsætte, hviler ensidigt på undersøgelser hos én eneste part, nemlig LO, og det, vi gerne ville, var at få løst op, så man fik inddraget alle, så man kunne få en løsning på det, vi er enige om: udbredelsen af ejendomsretten, men det har efter min opfattelse intet med medindflydelse at gøre, for vi har netop med aktieselskabsloven vist, at man kan løse problemet med medindflydelsen. Men jeg forstår, at ministeren faldt tilbage fra den tilsyneladende venlige åbning til den indstilling, der også har været statsministerens. Jeg kan kun beklage, at debatten her i dag skal ende på den måde, for dermed er der altså ingen udsigt til at fjerne den utryghed, der hersker i erhvervslivet på dette punkt. Man vil ikke forbedre erhvervsklimaet ved at fjerne den trussel om socialisering, som man føler hviler på erhvervslivet.

Handelsministeren (Erling Jensen): Til hr. Knud Thomsen kun dette: jeg agter ikke at bruge noget som helst andet ord om regeringens forslag end det, regeringen og dens parti har opfundet, nemlig „økonomisk demokrati“. Jeg kan beklage, at begrebet økonomisk demokrati senere er blevet varebetegnelse for en række andre holdninger, for økonomisk demokrati blev lanceret i dette land som noget, der meget nært svarer til det forslag, regeringen har fremsat derom.

Må jeg sige til hr. Hans Kjær, at det er ikke mig, der nu fra denne talerstol læser en samarbejdsdrøftelse fast. Det er hr. Hans Kjær. Det er hr. Hans Kjær, der nu hævder, at får man intet udvalg, så er der ingen mulighed for drøftelser. Det turde dog være usædvanligt i denne sal, hvor man ellers er så dygtig til at drøfte mange ting også på andre måder end på udvalgsbasis.

Jeg har sagt, og det gentager jeg, at der er en periode nu fra juni til oktober, hvor vi har alle betingelser for at sætte os ned og afslappet drøfte de enkelte punkter og hold-

[Handelsministeren.]

ningen til de enkelte punkter igennem i detaljer, uden at det af den grund forpligter de partier, der principielt ikke som jeg mener, at økonomisk demokrati automatisk giver medejendomsret og medbestemmelse.

Jeg mener, at det vil være uheldigt, hvis partier, der principielt er imod regeringens forslag, på forhånd søger at frasige sig enhver indflydelse på det endelige indhold ved ligesom at skubbe det fra sig som noget, der er specielt for Danmark, for det er jo på vej i størstedelen af de EF-lande, vi skal samarbejde med.

Jeg synes, det er overordentlig uheldigt, hvis hr. Hans Kjærers indlæg skal betragtes som en afvisning af saglige drøftelser om indholdet af regeringens forslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om leje. (Lejeansættelse, beboerdemokrati og bytteret m. v.).

(Lovforslaget (nr. 232) findes i tillæg A. sp. 6145, fremsættelsen i tidenden sp. 6346).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de følgende på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene.

(Lovforslaget (nr. 233) findes i tillæg A. sp. 6185, fremsættelsen i tidenden sp. 6346).

Første behandling af forslag til lov om et udligningsbidrag til staten af visse faste ejendomme.

(Lovforslaget (nr. 234) findes i tillæg A. sp. 6139, fremsættelsen i tidenden sp. 6346).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri. (Udligningsbidrag til Boligselskabernes Landsbyggefond).

(Lovforslaget (nr. 235) findes i tillæg A. sp. 6197, fremsættelsen i tidenden sp. 6346).

Første behandling af forslag til lov om ændring af ligningsloven.

(Lovforslaget (nr. 231) findes i tillæg A. sp. 6117, fremsættelsen i tidenden sp. 6355).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Svend Jakobsen: Få dage før første behandling af de 4 boligforslag og ligningslovsforslaget, vi her har til behandling, har vi fået den seneste rapport fra det økonomiske råds formandskab. Formandskabet siger heri bl. a. — jeg citerer fra kap. 3, side 11:

„Stigningen i det igangværende boligbyggeri, der helt har været koncentreret på parcelhusbyggeriet, er af en størrelsesorden, der er uden fortilfælde i Danmark.“

Efter videre at have konstateret, at der næppe findes fortilfælde i noget andet land, og at der som årsag utvivlsomt også indgår hamstringslignende effekter, fortsætter formandskabet:

„Men der er næppe tvivl om, at væsentlige årsager også er at søge i mere strukturelt betonedede forhold, inflation og inflationsforventninger, samt disses evne til at opfylde sig selv tillige med skattebegunstigelserne.“

Jeg har gerne villet starte denne debat om boliglovsforslagene med disse bemærkninger for at understrege, at det, vi skal løse, er et velstandssamfunds boligproblemer. Det betyder, at vi kan løse disse boligproblemer, hvis vi har den politiske vilje dertil.

Vi er i en situation, hvor vi har kapacitet til at bygge tilstrækkelig mange boliger. Vi er endda i stand til at gøre det, som det har vist sig i udviklingen i arbejdsstyrken i 1972, med en stadig faldende arbejdsstyrke. Vi kan også med de økonomiske ressourcer, vi med rimelighed kan sætte ind på boligsektoren, klare at bygge det nødvendige antal boliger — og det vil i en årrække fortsat være i størrelsesordenen 50.000-55.000 — til i løbet af en kortere årrække at sikre, at alle familier og alle voksne enlige kan få en selvstændig bolig. Det vil jeg godt understrege er et væsentligt mål for socialdemokratiet.

Jeg nævnte før, at det var et velstandssamfunds boligproblem, vi skal løse. Det er